

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพื่อ
การฟื้นอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8
ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 1”

โดย

นายสมพร เพ็งสวัสดิ์ และคณะ

พฤศจิกายน 2556

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพื่อ
การฟื้นฟูอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8
ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 1”

คณะผู้วิจัย

1. นายสมพร	เพ็งสวัสดิ์	9. นางจิรภา	เพ็งสวัสดิ์
2. นางสมบุญ	เพ็งสวัสดิ์	10. นางสาวสายฝน	เพ็งสวัสดิ์
3. นายประกาย	วรรณงาม	11. นางสาววรรณ	เพ็งสวัสดิ์
4. นายโกศล	นุ้มศรี	12. นางสาวกัญญารัตน์	คงทอง
5. นางเจียร	นุ้มศรี	13. นางสาวนัญชา	ขาวนุ้ย
6. นายนิพนธ์	นุ้ยทิม	14. นางสาวอุทิศ	จ้อยละอูน
7. นางศิริวรรณ	นุ้ยทิม	15. นางสาวฤทัยรัตน์	จ้อยละอูน
8. นายประสาน	นุ้ยทิม		

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การ เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหา ของตนเองและสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็น วิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ช่างราชการ หรือกลุ่ม คนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็น ว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่ง ที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็น เครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอก เล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัย เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบ การเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอผลงานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด

โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ นักวิจัย มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

ชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมทะเลอ่าวท่าชนะของอ่าวไทย เดิมชุมชนมีอาชีพทำประมงชายฝั่ง แต่เนื่องจากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในท้องทะเล ในช่วงปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นยุคที่มีเรือประมงเชิงพาณิชย์เข้ามาจับสัตว์น้ำมากเกินไปทำให้ชาวประมงจำต้องขายเรือและขึ้นฝั่ง แล้วทำมาหากินกับสวนมะพร้าว สวนปาล์ม และงานรับจ้างทั่วไปแทน ปัจจุบันการทำประมงจึงเป็นเพียงเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น และที่ผ่านมามีชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ได้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ในพื้นที่หลายครั้ง เช่น การทำปะการังเทียม การปักหลักหอยแมลงภู่ การเฝ้าระวังเรืออวนลากอวนรุนมาโดยตลอด ชุมชนเห็นว่าการฟื้นฟูอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรนี้จะสามารถทำให้ชุมชนมีแหล่งประกอบอาชีพที่มั่นคงขึ้นอีกทางหนึ่ง และเกิดการเรียนรู้กับกลุ่มชาวประมงอื่นๆ มากขึ้น จึงได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ โดยมีโจทย์วิจัยว่า “ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือเป็นอย่างไร เกิดจากอะไร และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือควรเป็นอย่างไร ” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจาก สกว.ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น

เนื้อหาในงานวิจัยเล่มนี้ เป็นการบอกเล่าการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำงานที่ผ่านมา ตั้งแต่การศึกษาบริบทของชุมชนโดยเฉพาะบริบททางทะเล ถอดบทเรียนการทำงานของชุมชนในด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล เก็บข้อมูลการใช้เครื่องมือประมงบริเวณชายทะเลในชุมชน การเฝ้าระวังในชุมชน และการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งนี้ทีมวิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านได้ไม่มากนักน้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใดต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สมพร เพ็งสวัสดิ์ และคณะ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการฟื้นฟูอาชีพประมงพื้นบ้านของชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 1 ดำเนินการผ่านไปอย่างดี แม้จะล่วงเลยเวลามาพอสมควร แต่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มชุมชนและทีมวิจัย ตลอดจนผู้เข้าร่วมในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานจะไม่สำเร็จลงได้หากปราศจากความร่วมมือจากหลายๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องขอขอบคุณบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยให้งานฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณทีมวิจัยทุกคนที่ได้ร่วมกันทำงานมาโดยตลอด ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ อย่างสม่ำเสมอ จนเสร็จสิ้นโครงการ ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น ที่ให้โอกาสกับชุมชนโดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม และขอบคุณศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่คอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา จนงานวิจัยสำเร็จลงได้ด้วยดี

สมพร เพ็งสวัสดิ์ และคณะ

บทคัดย่อ

โครงการ “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อการฟื้นฟูปะมงพื้นบ้านของชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 1” สัญญาเลขที่ RDG55S0020 มีนายสมพร เพ็งสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการลดลงของปะมงชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่งและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน 2) เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ โดยมีโจทย์วิจัยว่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือเป็นอย่างไร เกิดจากอะไร และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ ควรเป็นอย่างไร

การดำเนินงานของทีมวิจัยเริ่มจากการประชุมชี้แจงโครงการ เพื่อชี้แจงภาพรวมของงานที่จะทำ ให้คนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชนใกล้เคียงที่ประกอบอาชีพประมงได้รับทราบ มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ถอดบทเรียนเรื่องปัญหาของปะมงชายฝั่ง ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยน เก็บข้อมูลความหลากหลายของทรัพยากรทะเลในพื้นที่ จากนั้นนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำเขตอนุรักษ์หน้าชายหาดบ้านหนองปรือ รวมทั้งมีการเฝ้าระวังแนวเขตอนุรักษ์ลาดตระเวนตรวจสอบ และเก็บข้อมูลการเข้ามาทำประมงของชาวประมงที่เข้ามาหากินที่หาดนางลอย บ้านหนองปรือ อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการประชุมประจำเดือนเพื่อสรุปการทำงานที่ผ่านมา โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และวางแผนการทำงานต่อไป

จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมา พบว่าการทำซั้งด้วยท่อ PVC เพื่อเป็นที่อาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ เป็นวิธีการที่เหมาะสม เนื่องจากมีต้นทุนต่ำ มีความแข็งแรงทนทาน และมีโอกาสที่จะได้รับผลผลิตจากหอยแมลงภู่ที่จะมาเกาะที่ซั้งอีกด้วย โดยหลังจากปักซั้งไปประมาณ 3 เดือน เริ่มมีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัย และมีหอยติบ (เพรียง) มาเกาะที่ท่อ PVC หลังจากนั้นก็มีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยมากขึ้น

นอกจากนี้การนำเรือออกลาดตระเวนพื้นที่ และแจ้งข่าวสารกรณีที่มีเรือประมงทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่ ก็พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เป็นระเบียบมากขึ้น มีเรือประมงทำลายล้างโดยเฉพาะเรือลากหอยลาย เข้ามาในพื้นที่น้อยลง อีกทั้งในพื้นที่มี กุ้ง หอย ปู และปลา เข้ามาชายฝั่งมากขึ้น มีการพบปลาโลมาเข้ามาตายในพื้นที่ การพบปลากะเบนมาตักปักษ์ และการพบเห็ดหลินในพื้นที่ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาหนุนงานของกลุ่มชุมชนบ้านหนองปรือที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนได้ทบทวนประสบการณ์ในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล ได้ทบทวนและรู้สถานการณ์ปัจจุบันของการใช้เครื่องมือประมงในพื้นที่ชุมชน และได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาของพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นฐานข้อมูลที่ดีอย่างหนึ่งเพื่อให้ชุมชนได้พิจารณา และนำไปปรับใช้กับการแก้ปัญหาคความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลได้

สมพร เพ็งสวัสดิ์ และคณะ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 บริบทชุมชนและปัญหาที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	9
บทที่ 4 ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน	
- ความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำ และพัฒนาการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่	12
- ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอาชีพประมงชายฝั่งบ้านหนองปรือ	19
- ประสพการณ์ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ	20
- ประสพการณ์การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่อื่นๆ	24
- สรุปปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน	30
บทที่ 5 การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ	
- การทำซั้งด้วยท่อ PVC	33
- การทำแนวเขตอนุรักษ์	34
- การประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายในการทำงาน	34
- การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างและติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่	35
บทที่ 6 สรุปผลการดำเนินงาน	39
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ชุมชนบ้านหนองปรือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมทะเลฝั่งอ่าวไทย ของตำบลท่าชนะ มีประชากร 741 คน 213 ครัวเรือน ในอดีตทรัพยากรในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนประกอบอาชีพ ประมงเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อสภาพทรัพยากรเสื่อมโทรมลง ทำให้ชาวประมงหลายรายต้องขายเรือ ขายเครื่องมือในการประกอบอาชีพ มีการปรับเปลี่ยนอาชีพเป็นทำสวนมะพร้าว สวนปาล์ม และรับจ้างทั่วไป แต่ก็ทำเพื่อยังชีพอยู่

การลดลงของทรัพยากรทางทะเลของชุมชนบ้านหนองปรือ เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี พ.ศ. 2534 เนื่องจากการจับสัตว์น้ำของประมงพาณิชย์มีมากเกินไป ทำให้ประมงพื้นบ้านได้รับความเดือดร้อนจากการลดลงของทรัพยากร เนื่องจากมีรายได้จากการประกอบอาชีพน้อยลงและเครื่องมือประมงได้รับความเสียหาย จากเหตุการณ์ดังกล่าว ชุมชนได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมเชิงฟื้นฟู และอนุรักษ์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลายครั้ง เช่น การทำปะการังเทียม การปักหลักหอยแมลงภู่เพื่อเป็นเขตอนุรักษ์ การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง เป็นต้น โดยการรวมกลุ่มเป็น “กลุ่มประมงพื้นบ้านอำเภوتاชนะ” รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สภาตำบล (อบต.ท่าชนะในปัจจุบัน) และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ แต่ก็สามารถยับยั้งได้เพียงบางครั้ง บางเวลา เท่านั้น ไม่อาจยับยั้งการกระทำของเครื่องมือประมงทำลายล้างในระยะยาวได้ ชาวประมงจึงทยอยขายเครื่องมือเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพมากขึ้น รวมถึงการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ก็อ่อนแอลงเรื่อยๆ แต่อาชีพที่ปรับเปลี่ยนไปนั้นก็ยังไม่สามารถสร้างความมั่นคงให้กับชาวบ้านได้มากนัก และชาวบ้านหลายคนต้องหางานหารายได้เนื่องจากต้องออกไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกพื้นที่มากขึ้น

ที่ผ่านมาแม้ว่าชุมชนจะปรับเปลี่ยนอาชีพไป แต่ก็ยังมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอยู่ ซึ่งลักษณะการใช้ประโยชน์จะแปรผันตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ถ้าช่วงไหนที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำที่เข้ามาในพื้นที่มาก ชาวบ้านก็จะเข้าไปหากินในพื้นที่มาก พบว่าถ้ามีโอกาสชาวบ้านก็จะกลับมาจับสัตว์น้ำในทะเลอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นถ้าสามารถฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ให้กลับมาสมบูรณ์ได้ ชุมชนก็จะมีแหล่งประกอบอาชีพที่สมบูรณ์ มีรายได้ที่มั่นคงขึ้น ชุมชนจึงต้องการใช้

งานวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน ในการหาแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนบ้านหนองปรือ

คำถามวิจัย

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือเป็นอย่างไร เกิดจากอะไร และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการลดลงของประมงชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน
2. เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันเป็นทีม
2. ได้ข้อมูลสภาพปัญหาการประกอบอาชีพของประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน
3. ได้เรียนรู้ประสบการณ์การแก้ปัญหาของหน่วยงาน นักวิชาการและนักพัฒนาเอกชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา
4. ได้เรียนรู้สถานการณ์การใช้เครื่องมือประมงในพื้นที่ที่ถูก และผิดกฎหมายในปัจจุบัน
5. ได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาของพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะของปัญหาใกล้เคียงกับพื้นที่บ้านหนองปรือ

บทที่ 2

บริบทชุมชนและปัญหาที่เกี่ยวข้อง

คำว่า “ท่าชนะ” จากเค้าโครงทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าว่า เมื่อที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเสด็จประพาสเมืองท่าชนะ ได้ยกกองทัพออกปราบปรามพม่าและคนไทยที่แตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า เมื่อได้รับชัยชนะแล้วได้ประกาศชัยชนะและสร้างวัด “โคธาราม” (ปัจจุบันคือวัดอัมพาวาส) และได้นำหลักไม้แก่นกรา (ตำเสา) สีเหลี่ยม ขนาด 18 นิ้ว สลักอักษรเป็นภาษาบาลีว่า “ชิตเม” แปลว่า “เราชนะแล้ว” รวม 1 หลัก ปักไว้ที่คลองวังเก่า (หมู่ที่ 5 ตำบลวัง) 1 หลัก และที่คลองท่าชนะ (หมู่ที่ 5 ตำบลท่าชนะ) 1 หลัก จึงได้เอาชื่อจากข้อความดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อของตำบลและอำเภอด้วย คือ ท่าชนะ

ประวัติการศึกษาและสำรวจแหล่งโบราณคดีในตำบลท่าชนะ พ.ศ. 2460-2463 นายสุย แซ่เจ้า ราษฎรบ้านหนองหวาย ตำบลท่าชนะ ขุดพบพระพิมพ์ดินดิบเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ที่ถ้าใหญ่แหล่งโบราณคดี ถ้าสงฆ์แล้วนำไปมอบไปพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

พ.ศ. 2470-2472 มีการปรับปรุงบริเวณวัดพระพิฆเนศวร (ร้าง) ในบริเวณโรงตลาดหนองหวายในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนประจำอำเภอ คือ โรงเรียนท่าชนะ ได้ขุดพบพระพิฆเนศวรหินบริเวณขอบสระน้ำ (ใกล้เสาธงด้านตะวันออก) และพบมุขลิ่งคันทินขนาดใหญ่ ที่มีรูปใบหน้าบุคคล ซึ่งได้นำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติไชยา นอกจากนั้นในบริเวณดังกล่าวเดิมเป็นเนินสูงกว่าบริเวณพื้นที่โดยรวม 30-50 เซนติเมตร มีบริเวณที่เป็นสระน้ำอย่างน้อย 2 สระ สระน้ำที่พบพระพิฆเนศวร และเทวรูปอื่นๆ เป็นสระขนาดกว้าง 9 เมตร ยาว 30 เมตร และเคยขุดพบแนวกำแพงอิฐยาวประมาณ 10 เมตร ซึ่งจากการศึกษาของ สแตนลีย์ เจ. โอ. คอนเนอร์ จูเนียร์, ซองบอสเชออลิเยร์ และอีกหลายท่าน กำหนดให้ประติมากรรมที่พบจากชุมชนโบราณท่าชนะเป็นศิลปกรรมที่พบจากชุมชนโบราณท่าชนะ เป็นศิลปกรรมสมัยอิทธิพลมอญและอาณาจักรทักซิณ ระหว่างกลางพุทธศตวรรษที่ 10 -13

พ.ศ. 2509 สแตนลีย์ เจ.โอ. คอนเนอร์ จูเนียร์ พิมพ์ผลงานเรื่อง An Ekmuklinqa Penisular Siam ลงภาพเอกมุขลิ่งที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีกุดพระพิฆเนศวร โดยกล่าวว่า เป็นศิวิลิ่งที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในภาคใต้โดยได้รับอิทธิพลอินเดียสมัยสมัยคุปตะ กำหนดให้มีอายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 13

ระหว่างปี พ.ศ. 2524 โครงการโบราณคดีภาคใต้ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีวัดพระพิฆเนศวรได้นำขึ้นส่วนประติมากรรมหินลักษณะเป็นแท่งหินมีเดือยคล้ายส่วนฐานฐานเทวรูปเศษภาชนะดินเผาและอิฐไปเก็บไว้ยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา

นักโบราณคดีได้สันนิษฐานว่าการก่อตั้งเป็นชุมชนในบริเวณนี้ น่าจะเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 10 ต่อมาปรากฏหลักฐานการก่อตั้งถิ่นฐาน โดยรับอารยธรรมสมัยประวัติศาสตร์จากชุมชนต่างแดนในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 และอาจจะเจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 18-19 ใกล้กับช่วงเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์สมัยอาณาจักรสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 22-23 ชุมชนโบราณท่าชนะได้กลายเป็นชุมชนพุทธศาสนาแบบหินยานลังกาวงศ์ร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย แหล่งโบราณคดีของชุมชนโบราณ คือ ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์ ในชุมชนวัดพระพิฆเนศวรก่ออิฐใช้หิน เป็นส่วนประกอบบางส่วน แหล่งโบราณคดีของชุมชนโบราณ คือ ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์ในชุมชนวัดพระพิฆเนศวรก่ออิฐใช้หินเป็นส่วนประกอบบางส่วน โดยเลือกก่อตั้งศาสนสถานบนสันทรายส่วนที่สูงที่สุด ขุดสระน้ำหรืออ่างเก็บน้ำในบริเวณข้างเคียง เพื่อใช้ในศาสนพิธีและเป็นน้ำใช้สอยร่วมกันของคนในชุมชน คนในชุมชนท่าชนะ คงนับถือศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย และ ไวษณิกายควบคู่กันไป กล่าวคือ พบหลักฐานศิวลึงค์ (เอกมุขลึงค์หรือศิวลึงค์ทำเป็นรูปหน้าบุคคล) ควบคู่ไปกับรูปพระวิษณุในแหล่งโบราณคดีเดียวกัน

จากข้อมูลโบราณคดีข้างต้นทำให้มองเห็นภาพชุมชนโบราณตำบลท่าชนะ ว่าก่อตั้งขึ้นเป็นศูนย์อำนาจการปกครองในบริเวณชุมชนวัดพระพิฆเนศวรเมื่อศูนย์อำนาจบริเวณ วัดพระพิฆเนศวรเสื่อมสลายลงจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อศาสนาฮินดู-พุทธมหายาน เข้าสู่ พระพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ ก็เริ่มย้ายการปกครองไปยังบริเวณวัดอัมพาวาส (ท่าม่วง) และที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลในเขตมณฑลเทศาภิบาล พ.ศ. 2439-2441 ตำบลท่าชนะได้ถูกรวมรวมกับตำบลประจักษ์จัดตั้งเป็นอำเภอเรียกว่า อำเภอประจักษ์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2452 ได้ยุบอำเภอประจักษ์ เป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า กิ่งอำเภอประจักษ์ขึ้นกับอำเภอไชยา และได้ย้ายกิ่งอำเภอประจักษ์มาตั้งบริเวณโรงงานทอผ้า หมู่ที่ 1 บ้านท่ากระเจาย แสดงให้เห็นว่าชุมชนในตำบลท่าชนะเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประมงชายฝั่ง การทำไร่ ของชุมชนบ้านปากน้ำท่ากระเจาย ซึ่งปัจจุบัน คือ หมู่ที่ 7 นอกจากนั้นในทุกหมู่บ้านของตำบลท่าชนะส่วนใหญ่ ทำสวน ทำนา

20 มกราคม 2491 กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะชุมชนในเขตตำบลท่าชนะ เป็นกิ่งอำเภอท่าชนะ ขึ้นกับอำเภอไชยา โดยตั้งที่ว่าการอำเภอที่ตลาดหนองหวาย ทางทิศตะวันออกของสถานีหนองหวาย (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสถานีท่าชนะ) จากนั้น พ.ศ. 2499 ได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอเป็นอำเภอท่าชนะ

ส่วนตำบลท่าชนะ มีกาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านท่ากระเจา

หมู่ที่ 2 บ้านช้างคำ

หมู่ที่ 3 บ้านหนองขนุน

หมู่ที่ 4 บ้านตลาดหนองหวาย

หมู่ที่ 5 บ้านท่าชนะ

หมู่ที่ 6 บ้านนามะขาม

หมู่ที่ 7 บ้านปากน้ำท่ากระเจา

หมู่ที่ 8 บ้านหนองปรือ

หมู่ที่ 9 บ้านดอนเฟื่อง

หมู่ที่ 10 บ้านหนองบุญแก้ว

คำขวัญตำบลท่าชนะ คือ “ถิ่นหอยขาว อ่าวปูม้า ปลาหมึกสดทะเลดงสาม คือ ปากน้ำท่ากระเจา”
ซึ่งสื่อให้เห็นว่าจุดเด่นตำบลท่าชนะ คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรในทะเล

สำหรับ **บ้านหนองปรือ** ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยนั้น เป็นหมู่บ้านที่ได้แยกมาจากหมู่ที่ 6 ตำบลท่าชนะ ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายนนท์ แสงฉวาง ที่ผ่านมาจากหมู่ที่ 8 มีผู้นำมาแล้ว 7 คน เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพพื้นที่เป็นหนองน้ำ และมีต้นปรือขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านหนองปรือ มาจนทุกวันนี้ การเดินทาง ใช้ทางหลวงหมายเลข 41 (ถนนเอเชีย) เลี้ยวเข้าที่ว่าการอำเภอท่าชนะ ถึงบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ ระยะทาง 7 กิโลเมตร มีหาดนางลอบเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม

ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าชนะ ประมาณ 7 กิโลเมตร

ทิศเหนือ จรด หมู่ 6 ต.คันธุลี โดยมีคลองตลิ่งหนู่มเป็นแนวเขต

ทิศใต้ จรด หมู่ และ 9 ตำบลท่าชนะ โดยมีคลองตลิ่งเฒ่าเป็นแนวเขตระหว่างหมู่ 7 ตำบลท่าชนะ และมีห้วยเปี้ยกั้นแนวเขตระหว่างหมู่ 9 ตำบลท่าชนะ

ทิศตะวันออก จรด อ่าวไทย

ทิศตะวันตก จรด หมู่ 10 ตำบลท่าชนะ

ปัจจุบัน เป็นการใช้เครื่องมือแบบง่ายๆ เช่น การวางเบ็ด วางอวนปู อวนลอยปลา และอวนเข็น โดยการใช้แรงงานคนเป็นหลัก ในบริเวณพื้นที่ห่างจากฝั่งไม่เกิน 1,000 เมตร เพราะน้ำตื้นสามารถเดินไปประกอบอาชีพได้ ส่วนชาวประมงบางราย (ประมาณ 5 ราย) ที่มีเรือในการประกอบอาชีพ ก็สามารถหากินในพื้นที่ที่ไกลออกไปได้

การคมนาคม

ลักษณะโดยรวม มีความสะดวกพอสมควร มีถนนเชื่อมต่อภายในหมู่บ้านและเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านเกือบทุกหมู่บ้าน มีถนนลาดยาง 1 สาย ส่วนมากเป็นถนนลูกรังและถนนหินคลุกมีปัญหาช่วงฤดูร้อนมีฝุ่นมาก และช่วงฤดูฝนถนนเป็นหลุมเป็นบ่อมีน้ำท่วมขัง **การเดินทาง** เข้าพื้นที่จะใช้ทางหลวงหมายเลข 41 (ถนนเอเชีย) เลี้ยวเข้าที่ว่าการอำเภอท่าชนะ โดยบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าชนะ ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร

การประกอบอาชีพ

ชาวบ้านหนองปรือ ประกอบอาชีพการเกษตร มีสวนยางพารา สวนปาล์ม และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร และราษฎรบางส่วนมีอาชีพรับจ้าง และทำประมง และอื่นๆ รายละเอียด ดังนี้

ทำสวนปาล์มน้ำมัน	จำนวน 142 ครัวเรือน
สวนยางพารา	จำนวน 30 ครัวเรือน
ประมง	จำนวน 25 ครัวเรือน
เพาะเห็ดฟาง	จำนวน 32 ครัวเรือน (อาชีพเสริม)
การทำนา	จำนวน 3 แห่ง
โรงงานหินอน	จำนวน 1 แห่ง
โรงกลั่นสุราชุมชน	จำนวน 1 แห่ง
ฟาร์มเลี้ยงเป็ดไข่	จำนวน 2 แห่ง
ฟาร์มเลี้ยงโคขุน	จำนวน 2 แห่ง

โครงการ/กิจกรรม ในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

กองทุนหมู่บ้าน (กทบ.)
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
โครงการ SML

สภาพทางสังคม

สภาพบ้านเรือนมีความมั่นคงถาวร มีการจัดเก็บบ้านเรือนเป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ ครัวเรือนมีความอบอุ่น ประชากรส่วนใหญ่มีสุขภาพดี เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน ประชาชนมีอายุ 15-60 ปี อ่านออกเขียนได้เป็นส่วนใหญ่ บ้านหนองปรือเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองประชาชนไม่ติดสุราไม่ติดบุหรี่ ปฏิบัติศาสนากิจอย่างเคร่งครัด ผู้สูงอายุและคนพิการได้รับการดูแลเป็นอย่างดี และครัวเรือนในหมู่บ้านหนองปรือ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนประโยชน์ของชุมชน ในด้าน**ประเพณี** มีการทำบุญตามเทศกาลและวันสำคัญทางศาสนา

ทรัพยากรธรรมชาติ

ลักษณะภูมิประเทศ บ้านหนองปรือมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่บางส่วนติดชายทะเล มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำห้วย จำนวน 2 แห่ง คือ ห้วยชัน และห้วยเปี้ยก ลำคลอง 2 สาย คือคลองตลิ่งหนุ่ม และคลองตลิ่งเฒ่า บึง หนอง 2 แห่ง คือ หนองจันทร์ และหนองหวักเหล็ก สระน้ำหมู่บ้าน 1 แห่ง (สระน้ำสาธารณะ)

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตประชากร

1) ทีมวิจัย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1. นายสมพร	เพ็งสวัสดิ์	หัวหน้าโครงการ
2. นางสาวบุรณ	เพ็งสวัสดิ์	ทีมวิจัย
3. นายประกาย	วรรณงาม	ทีมวิจัย
4. นายโกศล	นุ่มศรี	ทีมวิจัย
5. นางเจียร	นุ่มศรี	ทีมวิจัย
6. นายนิพนธ์	นุ้ยทิม	ทีมวิจัย
7. นางศิริวรรณ	นุ้ยทิม	ทีมวิจัย
8. นายประสาน	นุ้ยทิม	ทีมวิจัย
9. นางจิรภา	เพ็งสวัสดิ์	ทีมวิจัย
10. นางสาวสายฝน	เพ็งสวัสดิ์	ทีมวิจัย
11. นางสาววรรณา	เพ็งสวัสดิ์	ทีมวิจัย
12. นางสาวกัญญารัตน์	คงทอง	ทีมวิจัย
13. นางสาวนันทา	ขาวนุ้ย	ทีมวิจัย
14. นางสาวอุทิศ	จ้อยละอูน	ทีมวิจัย
15. นางสาวฤทัยรัตน์	จ้อยละอูน	ทีมวิจัย

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชายฝั่งบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1.3 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) ความรู้เรื่องการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และ
แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน

- ความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำ และพัฒนาการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่
- ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอาชีพประมงชายฝั่งบ้านหนองปรือ
- ประสพการณ์ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ
- ประสพการณ์การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่อื่นๆ
- สรุปปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน

2) การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ

- การทำซั้งด้วยท่อ PVC
- การทำแนวเขตอนุรักษ์
- การประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายในการทำงาน
- การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างและติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3.2 กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

กระบวนการในการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการ ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย และวิธีการศึกษาข้อมูล ดังนี้

3.2.1 เตรียมความพร้อมของทีมวิจัย

การเตรียมทีมวิจัย ทีมวิจัยได้ประชุมชี้แจงโครงการ เพื่อชี้แจงภาพรวมงานที่จะทำทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมได้รับทราบ และประชุม

- 1) ประชุมชี้แจงโครงการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2555 มีผู้เข้าร่วมกว่า 80 คน โดยเป็น คนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชนใกล้เคียงที่ประกอบอาชีพประมงเช่นเดียวกัน เป็นการชี้แจงภาพรวมในการทำงานให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ และช่วยกันหาแนวทางเพิ่มเติมในการดำเนินงานต่อไป

- 2) ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน เป็นเวทีที่จัดขึ้นทุกเดือน เพื่อชี้แจง แจ้งสถานการณ์ พูดคุย แลกเปลี่ยน เติมเต็มกำลังใจซึ่งกันและกัน และสรุปผลการทำงาน ตลอดจนการวางแผนการทำงานในช่วงถัดไป

3.2.2 วิธีการศึกษาข้อมูล

ในการศึกษาข้อมูล ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา โดยมีการประชุมย่อย ถอดบทเรียน และมีปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ศึกษาองค์ความรู้เรื่องปัญหาของประมงชายฝั่ง
 - เก็บข้อมูลบริบทในชุมชนในด้านต่างๆ ในระหว่างวันที่ 1 และ 9 ตุลาคม 2555
 - ถอดบทเรียนเรื่องปัญหาที่ส่งผลต่อการทำประมงชายฝั่ง 1-2 ครั้ง โดยเป็นการพูดคุยสอดแทรกไปกับการประชุมทีมวิจัย และมีการพูดคุยเติมเต็มกับหน่วยงานเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555
 - พูดคุยแลกเปลี่ยน เก็บข้อมูลความหลากหลายของทรัพยากรทะเลในพื้นที่ มีการพูดคุย 2 ครั้ง ในวันที่ 8 และ 9 พฤศจิกายน 2555
- 2) หาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ
 - กั้นเขตอนุรักษ์หน้าชายหาดบ้านหนองปรือ และทำซั้งเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ โดยทีมวิจัยและชุมชนร่วมกันปักเขตอนุรักษ์ เมื่อวันที่ 2- 6 กันยายน 2555
 - ฝักระวังแนวเขตอนุรักษ์ และลาดตระเวนตรวจสอบและเก็บข้อมูลการเข้ามาทำประมงของชาวประมงที่เข้ามาหากินที่หาดนางลอย บ้านหนองปรือ เดือนละ 2 ครั้ง ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 – กุมภาพันธ์ 2556

3.2.3 สรุปองค์ความรู้เพื่อจัดทำรายงานการวิจัย

ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมไว้จากเวทีประชุมทีมวิจัยประจำเดือน หลังจากได้ทำกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้เสร็จสิ้น ทีมวิจัยก็ได้จัดเวทีเพื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้อีกครั้ง ในวันที่ 20 มีนาคม 2556 เพื่อเติมเต็มข้อมูลสำหรับทำรายงาน

บทที่ 4

ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน

สำหรับการศึกษาเรื่อง ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันภายในทีม ผู้ที่มีประสบการณ์ในการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา และถอดบทเรียนการทำงานร่วมกับ อบต.ในพื้นที่ รวมถึงการศึกษาข้อมูลการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันบางส่วนจากเอกสาร และอินเทอร์เน็ต โดยทีมวิจัย ได้เริ่มตั้งแต่การย้อนมองในเรื่องภูมิโนเวศของพื้นที่ชายฝั่งบ้านหนองปรือที่เอื้อประโยชน์ต่อความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำ พัฒนาการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบ้านหนองปรือ สาเหตุของปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอาชีพประมงชายฝั่งบ้านหนองปรือ รวมถึงประสบการณ์การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ และพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนเรื่องการจัดการทรัพยากรต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำ และพัฒนาการด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่

ลักษณะชายฝั่งทะเลพื้นที่บ้านหนองปรือ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดินทราย บริเวณชายหาดเป็นดินทรายทั้งหมด มีป่าชายเลนน้อยมาก คือ มีเฉพาะบริเวณปากคลอง ส่วนพื้นที่ในทะเล ก็มีลักษณะเป็นลุ่ม เป็นดอน แม้ลักษณะสภาพพื้นดินในทะเลจะไม่ค่อยมีความหลากหลายมากนัก แต่ก็เป็นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อกับอ่าวบ้านดอน ซึ่งเป็นอ่าวขนาดใหญ่ที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศค่อนข้างสูง ทรัพยากรสัตว์น้ำจึงไหลเวียนหาอาหารไปตามกระแสน้ำ ซึ่งถ้าพื้นที่ไม่ได้รับการรุกรานจากเครื่องมือทำลายล้างทรัพยากรก็ยังคงมีอยู่ตามปกติ ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ พบว่า ทะเลในพื้นที่บ้านหนองปรือ มีสัตว์น้ำหลายชนิด รายละเอียดดังตาราง

ตาราง แสดงทรัพยากรสัตว์น้ำที่พบในพื้นที่บ้านหนองปรือ

ที่	ทรัพยากรสัตว์น้ำ	แหล่งที่อยู่	ฤดูกาล
1	หอยชักตีน	พบห่างจากชายฝั่งประมาณ 500 ม. ในพื้นที่ดินโคลนปนทราย	พบมากช่วง ก.ค. - ต.ค.
2	หอยแครง	พบห่างจากชายฝั่งประมาณ 500 ม. ในพื้นที่ดินโคลน	มีตลอดทั้งปี
3	หอยแมลงภู่	พบเกาะตามกิ่งไม้	มีตลอดทั้งปี
4	หอยขาว	พบบริเวณริมชายฝั่งในพื้นที่ดินทราย	พบในช่วง พ.ย. - เม.ย.
5	หอยลาย	พบห่างจากชายฝั่งประมาณ 1000-5000 ม.	มีตลอดทั้งปี
6	หอยเดี่ยวไก่	พบห่างจากชายฝั่งประมาณ 500 ม.	มีตลอดทั้งปี
7	หอยเสียบ	พบบริเวณริมหาดทราย	มีตลอดทั้งปี
8	หอยครง	พบห่างจากชายฝั่งประมาณ 500 ม.	มีตลอดทั้งปี
9	หอยสับเค็ด	พบบริเวณริมชายฝั่งในพื้นที่ดินทราย	มีตลอดทั้งปีพบมาก เดือน เม.ย.
10	หอยกร้ามดำ (คล้ายหอยนางรม)	พบเกาะโขดหิน กิ่งไม้ สะพานปูน	มีตลอดทั้งปี
11	หอยราก	พบริมชายฝั่งดินทราย	มีตลอดทั้งปี
12	หอยเปลือกบาง	อยู่บริเวณริมหาดทราย	มีตลอดทั้งปี
13	หอยหนาม	พบในทะเลลึกประมาณ 1000-5000 ม. โดยจะติดมากับอวน	มีตลอดทั้งปีพบมาก ในช่วงมรสุม
14	หอยเจดีย์/หอยมวน พลู	พบห่างจากชายฝั่ง 500 ม.	มีตลอดทั้งปี
15	หอยก้น	พบในคลองพื้นที่ป่าโคลน	มีตลอดทั้งปี
16	หอยไฟไหม้	พบบริเวณริมคลองที่เป็นหาดทราย	พบมากในช่วง ม.ค. - มี.ค.
17	ปลาทุ	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบมากในช่วง ม.ค.- ก.พ.
18	หอยจ๊อบแจง	พบในบริเวณป่าชายเลน ในคลองโดยอาศัยเกาะ อยู่ตามต้นไม้	พบได้ตลอดทั้งปี มีชุกชุม พ.ย.-ธ.ค.

ที่	ทรัพยากรสัตว์น้ำ	แหล่งที่อยู่	ฤดูกาล
19	ปลาโคบ (ตะเพียนน้ำเค็ม)	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบมากในช่วง ม.ค.-ก.พ.
20	ปลาอินทรี	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ต.ค.- ก.พ.
21	ปลาจวดหนาม	พบห่างจากฝั่ง 10 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง พ.ย.- ก.พ.
22	ปลาจวดค่อม	พบห่างจากฝั่ง 20 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง พ.ย.- ก.พ.
23	ปลาจวดเทียน	พบห่างจากฝั่ง 20 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง พ.ย.- ก.พ.
24	ปลากระบอก	พบริมผิวน้ำ	พบในช่วง ม.ค.- ต.ค.
25	ปลาซีเกะ	พบบริเวณคอกหอยแมลงภู	มีตลอดทั้งปี
26	ปลากระเบนหนัง	ห่างจากฝั่ง 20 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง พ.ย. - ม.ค.
27	ปลากระเบนน้ำ	พบห่างจากฝั่ง 20 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
28	ปลากระเบนนก	พบห่างจากฝั่ง 500 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
29	ปลากระเบน	พบห่างจากฝั่ง 20 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
30	ปลาดุก	พบบริเวณพื้นโคลน	มีตลอดทั้งปี
31	ปลาไส้ตัน	พบบริเวณริมชายทะเล	พบมากในช่วง ก.พ.- เม.ย.
32	ปลาสามแก้ว	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
33	ปลาพะพงขาว	พบห่างจากฝั่ง 500 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี ทุกชุมในช่วง พ.ย.- ธ.ค.
34	ปลาฉลามขาว	พบห่างจากฝั่ง 500 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ต.ค.- ก.พ.
35	ฉลามดุก	พบห่างจากฝั่ง 500 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ต.ค.- ก.พ.
36	ฉลามหูดำ	พบห่างจากฝั่ง 500 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง

ที่	ทรัพยากรสัตว์น้ำ	แหล่งที่อยู่	ฤดูกาล
			ต.ค.- ก.พ.
37	ปลาทรายขาว	พบห่างจากฝั่ง 30 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปีทุกชุม ม.ค.-ต.ค.
38	ปลาทรายลาย	พบห่างจากฝั่ง 30 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปีทุกชุม ม.ค.-ต.ค.
39	ปลาลิ้นหมา	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
40	ปลาแป้น	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
41	ปลาคาระเม็ดขาว	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ต.ค.-ธ.ค.
42	ปลาคาระเม็ดดำ	พบห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ต.ค.-ธ.ค.
43	ปลาหลังเขียว	พบห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	มีตลอดทั้งปี
44	ปูม้า	พบห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปีทุกชุม ต.ค.-มี.ค.
45	ปูดำ	พบห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปีทุกชุมในคลอง
46	ปูขาว/ปูทะเล	พบห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปี
47	ปูเปี้ยว	พบบริเวณในป่าชายเลนและในคลอง	มีตลอดปี
48	ปูลม	พบบริเวณริมหาดทราย	มีตลอดปี
49	กุ้งหางแดง (แซบ้วย)	บริเวณริมตลิ่ง	มีตลอดปี
50	กุ้งแสม	พบห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	มีตลอดปี
51	กุ้งเคย -สารส้มโอ -แม่ลูก -สายไหม	พบห่างจากฝั่งประมาณ 5-50 ม. เติมนุ่น	เข้ามาในช่วง ม.ค.-เม.ย.
52	กุ้งกิ้ง	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.
53	หมึกกล้วย	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.

ที่	ทรัพยากรสัตว์น้ำ	แหล่งที่อยู่	ฤดูกาล
54	หมึกหลอด	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 50 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.
55	หมึกหอม (เภา)	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.
56	หมึกสาย (วาย)	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.
57	หมึกกระดอง	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.
58	หมึกคางคก	พบในทะเลห่างจากฝั่ง 100 ม. ขึ้นไป	พบในช่วง ก.พ.- ต.ค.

จากตารางจะเห็นว่า ในพื้นที่ จะมีทรัพยากรหลายชนิด แต่ละชนิดจะพบในช่วงฤดูกาล สภาพพื้นที่ และระดับความลึกของน้ำทะเลที่แตกต่างกัน ซึ่งชาวประมงในพื้นที่บ้านหนองปรือไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกชนิดที่มีในพื้นที่ เนื่องจากปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำแต่ละชนิดที่มีในพื้นที่มีความมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ชาวประมงในพื้นที่ได้สร้างเครื่องมือที่จะจับสัตว์น้ำในพื้นที่ เพียงไม่กี่ชนิด เพื่อจับเฉพาะทรัพยากรหลักที่ได้รับความนิยมในการบริโภคเป็นอาหาร และมีวิธีการจับที่ไม่ยุ่งยากเกินไป ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์น้ำจำพวก ปูม้า ปลากระบอก ปลาทราย ปลาหลังเขียว และปลาดุกทะเล เป็นต้น ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำจึงมีเพียงไม่กี่ชนิด โดยชาวประมงบางรายใช้เรือหางยาวขนาดเล็ก บางรายไม่มีเรือก็ต้องเดินในการออกไปประกอบอาชีพในบริเวณชายฝั่ง ซึ่งมีรายละเอียดเรื่องเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ และทรัพยากรสัตว์น้ำที่จับได้ มีดังนี้

- 1) **อวนปูม้า** ขนาดตาอวน 3.5-4 นิ้ว โดยทรัพยากรหลักที่จับได้ คือ ปูม้า และทรัพยากรที่จับได้ คือ ปลาชนิดต่างๆ เช่น ปลากระบอก ปลาแป้น ปลาลิ้นหมา ปลาหลังเขียว เป็นต้น
- 2) **อวนปลา** ขนาดตาอวน 3-3.5 เซนติเมตร จะวางห่างจากชายฝั่ง 200-300 เมตร ทรัพยากรที่ได้จะเป็น ปลาทุกชนิด เช่น ปลากระพง ปลากระบอก ปลาทราย และปลาหลังเขียว เป็นต้น
- 3) **เบ็ดราว** เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้จับปลาดุก ปลากระเบน ปลากด และปลาฉลาม วิธีการ คือ เป็นการใช้อวนผูกกับเชือกที่เป็นแกนระยะห่างพอประมาณ โดยเชือกแกน 1 เส้น ความยาวตามต้องการ จากนั้นเอาเบ็ดหลายตามาผูกห้อยกับเชือกเส้นหลักโดยมีระยะห่างเท่าๆ กัน แล้วเอา

ปลายทั้งสองข้างของเชือกเส้นหลักไปผูกกับเสาหลัก ให้เบ็ดแต่ละตาห้อยลงในน้ำเสียเบเหยื่อ
ทิ้งระยะเวลาพอประมาณ ส่วนมากวางข้างแนวปะการัง แนวซั้ง แนวคอกหอย สัตว์ที่ได้ จะเป็น
ปลาดัวใหญ่ ทุกประเภท

- 4) **อวนปลากะเบน** เป็นอวนผ้าตาขนาดใหญ่ วางได้เป็น ฤดูกาลติดเฉพาะปลากะเบน
- 5) **อวนเข็น** ขนาด 2.8-3 เซนติเมตร วางห่างจากชายฝั่ง 200-300 เมตร จะติดปลาทุกชนิด เช่น
ปลากะบอก ปลาทูราย และปลาลิ้นหมา เป็นต้น ส่วนมากจะวางในช่วงหัวน้ำขึ้น หรือหัวน้ำลง
ไม่ได้วางทั้งวัน
- 6) **ใช้มือจับ** ส่วนใหญ่จะใช้กับ กุ้ง และหอยชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ตามชายฝั่ง

ทั้งนี้การเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่รุ่นปู่
ย่า ตา ยาย และทำมาอย่างต่อเนื่องโดยใช้เครื่องมือตามที่กล่าวถึงข้างต้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป มีคนหลาย
กลุ่มเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมากขึ้น ทั้งเรือประมงพาณิชย์ และกลุ่มคนนอกพื้นที่ ซึ่งเข้ามาใช้
ทรัพยากรร่วมกับคนในพื้นที่ และมีลักษณะการจับสัตว์น้ำที่แตกต่างกัน มีเครื่องมือการจับสัตว์น้ำที่
หลากหลาย และทำลายล้างมากขึ้น กล่าวคือ

- **กลุ่มเรือประมงพาณิชย์** จำพวก อวนรุน อวนลาก ซึ่งเป็นเรือประมงขนาดใหญ่ เป็นกลุ่ม
ที่สร้างความเสียหายให้กับทรัพยากรในทะเลในหลายพื้นที่ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่
สามารถจับสัตว์น้ำได้ทุกชนิด ทุกขนาด และทำลาย ซึ่งเป็นแหล่งอาศัย แหล่งอาหารของ
สัตว์น้ำ และจะมีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อกลุ่มเรือประมงพาณิชย์ดังกล่าว เข้ามาในเขต
หวงห้าม 3,000 เมตร ห่างจากชายฝั่ง ซึ่งเป็นที่ประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นที่บ้าน
ขนาดเล็ก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ นานาชนิด
เมื่อแหล่งเพาะพันธุ์ แหล่งอนุบาลถูกทำลาย ให้เสื่อมโทรมลง ทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ก็
ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว
- **กลุ่มชาวประมงชายฝั่งจากนอกพื้นที่** จะเข้ามาหากินโดยใช้เรือหางยาวขนาดเล็ก
เป็นพาหนะในการประกอบอาชีพ แต่เครื่องมือที่ใช้บางชนิด จะเป็นเครื่องมือที่ทำลาย
ทรัพยากรมากกว่าที่คนในพื้นที่ทำอยู่ เช่น เครื่องมือจำพวกลอบปู หรือจำพวกอวนตาถี่
 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเข้ามาประกอบอาชีพของชาวประมงกลุ่มนี้ ก็มีจำนวนไม่มาก
ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่มากนัก

- กลุ่มชาวบ้านที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ชายฝั่ง และไม่ได้ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก แต่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำสวน หรือเป็นลูกจ้างสวนยางเป็นอาชีพหลัก เช่น จากพื้นที่ตำบลคันธุลี ตำบลคลองพา ตำบลสมอทอง อำเภอท่าชนะ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะเข้ามาหาหอยบริเวณชายฝั่งโดยใช้เครื่องมือขนาดเล็ก เช่น เสียม ช้อน คราดมือ และ ตะแกรงมือ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็จะใช้ควนเข็นในการล่อมจับปลา และจะเข้ามาในช่วงฤดูกาลที่มีทรัพยากรหนาแน่น ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีใจในการอนุรักษ์ทรัพยากร มักจะจับทรัพยากรทั้งขนาดเล็กและใหญ่ เนื่องจากไม่ได้หากินอยู่ในพื้นที่เป็นประจำ เป็นกลุ่มที่ไม่มีเรือในการประกอบอาชีพ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ชัดว่าในพื้นที่จะถูกคุกคามจากคนภายนอกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกับคนในพื้นที่ค่อนข้างมาก (รายละเอียดของปัญหา และความพยายามในการแก้ปัญหาของชุมชน จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป) ในขณะที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงใช้เครื่องมือแบบเดิมๆ ประกอบอาชีพอยู่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการใช้เครื่องมือมากนัก แต่มีความพยายามในการต่อสู้กับปัญหาร่วมกับคนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหในช่วงที่ผ่านมาไม่สามารถต้านทานปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถยับยั้งได้เพียงบางช่วงเวลาเท่านั้น จนกระทั่งทรัพยากรเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ทำให้ชาวบ้านหนองปรือส่วนใหญ่ไม่สามารถยืนหยัดในการประกอบอาชีพประมงต่อไปได้ จึงขายเรือซึ่งเป็นพาหนะในการประกอบอาชีพ และเครื่องมือประมงที่มีอยู่ และปรับเปลี่ยนอาชีพ เช่น การทำสวน และรับจ้างทั่วไป เป็นต้น จากข้อมูลทั่วไปในแผนพัฒนาตำบลปี 2555 - 2557 ของตำบลท่าชนะ พบว่าชาวตำบลท่าชนะประกอบอาชีพประมงเพียง 25 ครัวเรือน เท่านั้น

แต่จากการสำรวจของทีมวิจัยพบว่า มีคนที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักอยู่ เพียง 10 ครัวเรือน เป็นกลุ่มที่มีเรือหางยาวเป็นพาหนะ 5 ครัวเรือน ใช้ควนปู ควนเข็น ควนปลาทราย และควนลอยเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ มีเรือพายเป็นพาหนะ 2 ครัวเรือน ใช้เครื่องมือควนปลาทราย เบ็ดปลาตุก เบ็ดปลากด เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และไม่มีพาหนะ (เดินเท้า) 3 ครัวเรือน ใช้ควนเข็นเป็นเครื่องมือ และหาหอยตามชายฝั่ง อย่างไรก็ตามชาวบ้านในพื้นที่หลายรายก็ยังทำประมงเป็นอาชีพเสริมอยู่ แต่ต้องรอช่วงจังหวะ หรือฤดูกาลที่มีทรัพยากรเข้ามาในพื้นที่

4.2 ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอาชีพประมงชายฝั่ง บ้านหนองปรือ

จากการเก็บข้อมูลที่ผ่านมาจะเห็นว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในทะเลบ้านหนองปรือ มีลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากทรัพยากรเสื่อมโทรมลง ชุมชนไม่สามารถหากินขายได้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ จนต้องปรับเปลี่ยนอาชีพ เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แต่ก็ยังประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพเสริม และบริโภคในครัวเรือนอยู่

ทั้งนี้ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาในภาพรวมของการทำประมงของประเทศไทยในอดีต กล่าวคือ ตั้งแต่ช่วงที่ภาครัฐส่งเสริมให้เอกชนเพิ่มศักยภาพในการจับสัตว์น้ำโดยการใช้เครื่องจักรที่มีมาตั้งแต่ปี 2492 ทำให้มีประมงขนาดใหญ่โดยเฉพาะกลุ่ม อวนรุน อวนลาก ได้เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการทำประมงกันอย่างเสรี จนไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ทรัพยากรที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดจำนวนลงเรื่อยๆ โดยการลดลงของทรัพยากรทางทะเลของชุมชนบ้านหนองปรือ เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากองค์การความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติอันดามัน ว่าก่อนปี 2503 ไทยจับสัตว์น้ำได้ปีละ 150,000 ตัน เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึง 1.5 ล้านตัน ในปี 2515 และปี 2520 มีการพัฒนาอวนล้อมจับปลาผิวน้ำ ทำให้ปริมาณที่จับได้เพิ่มเป็น 2 ล้านตันและเป็น 2.753 ล้านตัน ในปี 2536 ในขณะเดียวกันปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้เพิ่มขึ้นนั้น ทำให้ทะเลไทยเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ปี 2504 สามารถจับสัตว์น้ำในอ่าวไทยได้เฉลี่ยชั่วโมงละ 298 กิโลกรัม ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 มีปริมาณลดลงเฉลี่ยเหลือเพียงชั่วโมงละ 20 กิโลกรัม ขณะที่ ดร.เชาวลิต วิทยานนท์ ทำการศึกษาใน ปี 2541 พบว่า จำนวนการจับลดลงเฉลี่ยเหลือ 7 กิโลกรัมต่อชั่วโมง และในปี 2542 เหลือเพียง 3 กิโลกรัมต่อชั่วโมง

ขณะเดียวกันเมื่อทรัพยากรมีน้อยลงชาวประมงชายฝั่งเองก็ต้องแก่งแย่งแข่งขันในการหาทรัพยากร มีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น เช่นการใช้เครื่องมือประมงที่มีเนื้ออวนตาถี่มากขึ้น หรือการวางลอบในพื้นที่ชายฝั่ง เป็นต้น เมื่อการจับสัตว์น้ำมีมากเกินไปทะเลจะฟื้นตัวได้ทัน ประมงพื้นบ้านที่หากินชายฝั่งในเขต 3,000 เมตร ได้รับความเดือดร้อน ทำให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพน้อยลง ประกอบกับเครื่องมือประมงได้รับความเสียหายจากการกระทำของกลุ่ม อวนลาก อวนรุน จนมีชาวประมงหลายรายได้ขายเครื่องมือประมง และปรับเปลี่ยนอาชีพ มาทำสวน และรับจ้างทั่วไปแทน

สำหรับพื้นที่บ้านหนองปรือเองประสบปัญหาไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่นๆ โดยเครื่องมือหลักที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่ คือ เรือประมงพาณิชย์ จำพวก อวนรุน อวนลาก และ

เครื่องมือประมงทำลายล้างอื่นๆ ทั้งใหญ่เล็ก เช่น การใช้จวนตาถี่ การวางลอบปูริมชายฝั่ง ทำให้จำนวนปูลดลง เป็นต้น จนกระทั่งทรัพยากรเสื่อมโทรมลง การเข้ามาหากินในพื้นที่ลดลงช่วงหนึ่ง ชาวชุมชนบ้านหนองปรือจึงปรับเปลี่ยนจากการที่เคยทำประมงเป็นอาชีพหลัก ก็เปลี่ยนเป็นทำประมงเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากความไม่คุ้มทุนในการเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่ค่อยๆ พ้นตัวขึ้นอย่างช้าๆ จากนั้นก็เริ่มมีการเข้ามาประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพเสริมอีกครั้ง

จนกระทั่ง ปี 2554 เริ่มมีหอยลายเกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งอำเภอท่าชนะ ชาวประมงหลายรายก็มีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือเป็นเรือคราดหอยลายโดยใช้ตะแกรงเหล็ก ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรที่กำลังฟื้นตัวให้เสื่อมโทรมลงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากการคราดหอยลายด้วยตะแกรงเหล็ก นอกจากจะทำให้หอยลายหมดไปแล้วยังทำลายทรัพยากรหน้าดินเป็นอย่างมาก อีกทั้งในพื้นที่ก็ยังมีเรือประมงพาณิชย์เข้ามาเป็นระยะๆ

จากข้อมูลที่ผ่านมาจะเห็นได้ชัดว่า การเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากร จะแปรผันตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ เมื่อมีทรัพยากรเข้ามาในพื้นที่ ก็จะมีกลุ่มชาวประมงเข้ามาจับสัตว์น้ำ ซึ่งมีทั้งการใช้เครื่องมือแบบทำลายล้าง และไม่ทำลายล้าง

4.3 ประสพการณ์ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่บ้านหนองปรือ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวถึงในหัวข้อที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนทนต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ไหว จึงได้รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และรวมถึงมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาหนุนเสริม เป็นระยะๆ ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และส่วนราชการ โดยมีรายละเอียดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงดังนี้

- ปี 2535 ชุมชนประมงชายฝั่งอำเภอท่าชนะได้ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงรวมตัวกันเป็น “กลุ่มประมงพื้นบ้านอำเภอท่าชนะ” โดยได้รับการสนับสนุน และการแนะนำจาก สภาตำบล และสมาพันธ์ประมงพื้นบ้านภาคใต้ มีการระดมทุนของประมงชายฝั่งคนละ 100 บาท และแม่ค้าในท้องตลาด เพื่อสร้างแนวปะการังเทียม โดยใช้ปื๊บไผ่ ปูนซีเมนต์ และใช้เหล็กเส้นปักในปื๊บ วางบริเวณแนวเขต 3,000 เมตร ในพื้นที่ต่างๆ ตลอดแนวชายฝั่งของ อ.ท่าชนะ พบว่าการสร้างปะการังเทียม สามารถเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ และยับยั้งการเข้ามาของอวนรุน อวนลากได้ดี ขณะเดียวกันพบว่าเมื่อวางปะการังเทียมไปได้ระยะหนึ่งก็เห็นว่าหอยแมลงภู่สามารถเกาะติด และอยู่รอดได้

- ปี 2536 มีการทดลองเลี้ยงหอยแมลงภู่ โดยการซื้อหอยขนาดเล็กจากอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร และใช้ไม้ไผ่ปักเป็นหลักหอย แต่พบว่าไม้ไผ่ไม่แข็งแรงพอที่จะต้านคลื่นลมในหน้ามรสุมได้จึงต้องล้มเลิกการเลี้ยงไป ส่วนปะการังเทียมก็สามารถอยู่ได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากประมาณปี 2540 เรืออวนรุน ได้พัฒนาเครื่องมือให้สามารถทำลายแนวเขตปะการังเทียมได้ และเข้ามารุ่นในเขต 3,000 ได้อีกครั้ง
- จากนั้นในช่วง ปี 2541-2542 ผู้ใหญ่ถาวร ไหมโกคา ผู้ใหญ่บ้านในหมู่ที่ 8 ในขณะนั้น ได้ประสานงานของงบประมาณสนับสนุน ไปยัง อบต.วัง, อบต.คันธุลี และ อบต.ท่าชนะ อบต.ละ 50,000 บาท สำหรับเป็นค่าน้ำมันเรือในการออกเฝ้าระวังจับกุมเรือประมงพาณิชย์เข้ามาในพื้นที่ โดยใช้เรือประมงของชาวบ้านในการออกลาดตระเวน ผลปรากฏว่าเรือของชาวบ้านถูกเผา จนไม่มีใครกล้าใช้เรือของตนเองในการออกเฝ้าระวังอีก และท่ามกลางภาวะที่ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง พบว่า ชาวประมงชายฝั่งบ้านหนองปรือได้ขายเครื่องมือประมงเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพมากขึ้นเรื่อยๆ
- ขณะที่ ปี 2543 ชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนจากสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้อีกครั้ง ในการปักหลักหอยแมลงภู่ด้วยท่อ PVC จำนวน 2,500 หลัก ผลพบว่าหลักหอยแมลงภู่มีคุณสมบัติเหมือนกับปะการังเทียม คือ สามารถเป็นแหล่งอาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน และกันเรืออวนรุนอวนลากเข้ามาในพื้นที่ได้ แต่เมื่อมีหอยแมลงภู่มากเกินไป และเจริญเติบโต ก็พบว่ามีหลายคนเข้าไปใช้ประโยชน์จากหอยแมลงภู่อ่างผิดๆ โดยการตัดท่อ PVC ที่มีหอยเกาะออกไปเรื่อยๆ จนหมด ปัจจุบันเหลือแต่ตอสูงจากพื้นทรายใต้น้ำ ประมาณ 1 ศอก เท่านั้น
- ปี 2544 นายถาวร ไหมโกคา อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 ต.ท่าชนะ ได้ก้าวเข้ามาเป็นรองนายก อบต.ท่าชนะ จึงได้มีความพยายามในการเฝ้าระวังพื้นที่อีกครั้ง ตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แต่ปัญหาในพื้นที่ก็ยังไม่หมดไป ชาวประมงเกือบทั้งหมดขายเครื่องมือและปรับเปลี่ยนอาชีพมาทำสวน และรับจ้างทั่วไป เหลือเพียง 5 ครัวเรือน ที่ยังมีเรือในการประกอบอาชีพประมงอยู่ ส่วนที่เหลือจะเข้ามาหากินเพื่อยังชีพ ในช่วงที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลักเท่านั้น นี่จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นที่ และพลังในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหามีน้อยลง

- ปี 2553 นายถาวร ไชยมงคล ได้รับคัดเลือกเป็น นายก อบต.ท่าชนะ หลังจากนั้นปี 2554 มี หอยลายเกิดขึ้นบริเวณชายฝั่ง และมีชาวประมงชายฝั่ง (จากพื้นที่ใกล้เคียง) หลายคนได้ ปรับเปลี่ยนเครื่องมือใส่ตะแกรงเหล็กในเรือหางยาวขนาดเล็กสำหรับลากหอยลาย เข้ามา ลากในพื้นที่พร้อมๆ กัน จำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ลำ ทำให้ระบบนิเวศของพื้นที่ได้รับความ เสียหาย ตะกอนฟุ้งกระจาย เกิดภาวะน้ำเสีย สัตว์น้ำหนีหายออกนอกพื้นที่ นายก อบต. จึงได้อนุมัติงบประมาณในการซื้อเรือ สำหรับเผื่อไว้สำหรับเครื่องมือประมงผิดกฎหมายในเขต 3,000 เมตร และออกตรวจการรวมกับอาสาสมัคร เมื่อมีการแจ้งเหตุการณ์ผิดปกติเข้ามา

ในขณะเดียวกันเรือประมงผิดกฎหมาย ก็มีการปรับตัวเพื่อหลบเลี่ยงการจับกุม ดังกล่าว ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนกับ นายกอบต.ท่าชนะ เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ก็พบว่า การทำงานยังไม่เป็นผลมากนัก แม้ว่า อบต.จะมีความพยายามแก้ไขปัญหา มาแล้วในระดับหนึ่ง เช่น การส่งเรือออกเฝ้าระวังพื้นที่ แต่ทำได้ผลอยู่ไม่นานผู้กระทำผิดก็ ยังมีความพยายามในการหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม โดยการจ้างคนในพื้นที่เพื่อเข้ามาดูต้น ทางในการกระทำผิดให้ กล่าวคือ เมื่อมีเรือประมงทำลายล้าง เข้ามาในพื้นที่ชาวประมงที่ ได้รับความเดือดร้อน จะแจ้งข้อมูลข่าวสาร ไปให้อบต.รับทราบ แต่เมื่อเรือ อบต.ลงในพื้นที่ เพื่อจับกุมผู้กระทำผิด ก็พบว่ามีคนคอยแจ้งความเคลื่อนไหวเรื่องการลงพื้นที่จับกุม ผู้กระทำผิดของ อบต. ให้ทราบและแล่นเรือออกนอกพื้นที่ได้ทัน การจับกุมผู้กระทำผิดจึง ไม่เป็นผล การทำงานของ อบต.จึงทำได้แค่บรรเทาปัญหาให้เบาบางลงในบางช่วงเวลา เท่านั้น ความพยายามในการแก้ไขปัญหาจึงยังไม่เป็นผลเท่าที่ควร

ทั้งนี้จากติดตามความเคลื่อนไหว เรื่องเรือคลาดหอยลายที่ผ่านมา พบว่าจะลดลงในช่วงปิดอ่าว (15 กุมภาพันธ์ - 15 พฤษภาคม 2555) เนื่องจากมีการดูแลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เข้มแข็งขึ้นทำให้เรือลาก หอยลายมีน้อยลง แต่ก็เหลือประมาณ 4-5 ลำ ที่ยังลักลอบกระทำผิดอยู่

สำหรับในช่วงที่มีการลากหอยลายในพื้นที่ สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกอย่าง คือ ไม่มีเรืออวนลากอวนรุน เข้ามาในพื้นที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตะกอนฟุ้งกระจายจนสัตว์น้ำหนีหายออกจากพื้นที่ แต่ก็มีแนวโน้มว่า เมื่อเรือลากหอยลายหมดไปจากพื้นที่ เรือประมงพาณิชย์ก็จะเข้ามาในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากในช่วงที่ ผ่านมา พบว่า เรืออวนรุน อวนลาก ลักลอบเข้ามาในเขตอนุรักษ์ 3,000 เมตร ทุกครั้งที่มีโอกาส โดยเฉพาะ ในช่วงหน้ามรสุมที่ประมงพื้นบ้านไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ จึงเป็นโอกาสให้ประมงพาณิชย์

เหล่านี้เข้ามาในพื้นที่ ส่วนในช่วงที่ไม่มีมรสุมก็มีการแอบเข้ามาในเขตห่างจากฝั่ง ประมาณ 1,000 เมตร ในช่วงกลางคืน เพื่อหลบเลี่ยงการถูกจับกุม ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่ยังมีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ แม้จะมีกระแสเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ในหลายๆ ชุมชน และมีเรือประมงพาณิชย์เข้ามาในพื้นที่น้อยลงก็ตาม

เมื่อปัญหายังคงเกิดขึ้น การลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ การทำให้ชุมชนบ้านหนองปรือยังไม่สามารถกลับมาใช้อาชีพประมงเป็นอาชีพหลักต่อไปได้ แม้ว่าบางกลุ่มจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาแล้วในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่มีความต่อเนื่องในการทำงาน ขาดการหนุนเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาที่เกิดขึ้นยังเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลเกือบทุกพื้นที่ จึงเป็นการยากที่จะแก้ไขได้ในระดับชุมชนได้ ปัจจุบันชุมชนจึงได้ปรับเปลี่ยนอาชีพ มาเป็นทำสวน และรับจ้างทั่วไปแทน แต่อาชีพที่ปรับเปลี่ยนไปนั้นก็ยังไม่สามารถสร้างความมั่นคงให้กับชาวบ้านได้มากนัก และชาวบ้านหลายคนต้องหางานไกลครอบครัว เนื่องจากต้องออกไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกพื้นที่มากขึ้น

อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอยู่ ซึ่งการใช้ประโยชน์จะแปรผันตามทรัพยากรที่เข้ามาในพื้นที่ คือ ถ้าช่วงไหนมีทรัพยากรเข้ามาในพื้นที่มากชาวบ้านก็จะเข้าไปหากินมาก ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากพื้นที่มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่มีเรือเป็นพาหนะ จะหากินในพื้นที่น้ำตื้นสามารถเดินได้ ระยะห่างจากฝั่งไม่เกิน 500 เมตร ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวสวนที่มาจากทั้งในและนอกพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้จะเป็นประเภท อวนเข็น และอวนลอยปลา เป็นหลัก ส่วนอีกกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเรือในการประกอบอาชีพ จะหากินห่างจากฝั่งมากกว่า 500 เมตร ส่วนใหญ่เป็นคนที่เข้ามาจากนอกพื้นที่ และมีคนในพื้นที่จำนวน 5 ราย ใช้เรือหางยาวขนาด 3-5 วา ในการประกอบอาชีพ เครื่องมือที่ใช้ คือ ลอบหมึก ลอบปูม้า อวนปูม้า และอวนปลาทราย เป็นต้น

ซึ่งที่กล่าวมาเห็นได้ชัดว่าถ้ามีโอกาส ชาวบ้านก็จะกลับมาหากินจากสัตว์น้ำในทะเลอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น ถ้าสามารถฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ให้กลับมาสมบูรณ์ได้ ชุมชนก็จะมีแหล่งประกอบอาชีพที่สมบูรณ์ มีรายได้ที่มั่นคงขึ้นและไม่ต้องออกไปหากินนอกพื้นที่ แต่จากสภาพจริงในปัจจุบัน พบว่าชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ จึงได้ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผ่านการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา และการแลกเปลี่ยน ศึกษาค้นคว้าข้อมูล สำหรับมาวางแผนในการแก้ไขปัญหาและปฏิบัติการในทิศทางที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้

4.4 ประสบการณ์การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่อื่นๆ

จากที่กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมาว่า จะเห็นว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งได้เกิดขึ้นในเกือบทุกพื้นที่ทั้งฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน อันเกิดมาจากการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้าง ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีความซับซ้อนของปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน จากที่มวิจัยได้เรียนรู้สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ได้ข้อมูล ดังจะกล่าวได้ต่อไปนี้

4.4.1 ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี

ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานี ในปี 2536 ซึ่งเป็นช่วงที่สอดคล้องกับการเกิดวิกฤติทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่ต่างๆ ของทะเลไทย ซึ่งชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี ได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง พยายามดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวประมงพื้นบ้านในรูปแบบต่างๆ เช่น การรณรงค์ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูชายฝั่งโดยการจัดทำปะการังเทียมแบบพื้นบ้าน (ซั้ง) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การจัดราษฎรอาสาสมัครร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และตำรวจออกเฝ้าระวังและตรวจจับเรืออวนรุน อวนลากที่บุกรุกเข้ามาทำการประมงอย่างผิดกฎหมายในเขตอนุรักษ์ 3,000 เมตร ชายฝั่ง การเข้าไปมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอปัญหาและการประสานงานขอความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ตั้งแต่ ปี 2536 จนถึงปัจจุบัน

4.4.2 เขตเลเสบ้าน¹

“เขตเลเสบ้าน” เป็นคำถิ่นปักษ์ใต้ซึ่งนิยมเรียกหรือพูดแบบสั้นๆ ซึ่งถ้าพูดแบบเต็มประโยคคือ “เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสี่หมู่บ้านจังหวัดตรัง” เกิดจากชุมชนประมงชายฝั่ง จำนวน 4 หมู่บ้าน ที่ร่วมด้วยช่วยกันอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลหน้าหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งพื้นที่ชายฝั่งทะเลของ 4 หมู่บ้านนี้เป็นพื้นที่ทับซ้อนหรือเป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกัน และที่สำคัญ 4 ชุมชนที่จะกล่าวถึงนี้ตั้งอยู่คนละเขตปกครอง เป็นเรื่องยากในการทำงานข้ามเขตพื้นที่ปกครอง

โดยการรวมตัวเกิดจากการต่อสู้ของแต่ละชุมชนกับการประมงผิดกฎหมาย ที่สร้างความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงชายฝั่ง ก่อให้เกิดการรวมตัวของชาวประมงในชุมชน ซึ่งก่อนหน้านี้ แต่ละชุมชนได้กำหนดกติกาและมาตรการในพื้นที่ของตนเองมาแล้ว พบว่าไม่สามารถใช้ได้จริงจัง เพราะทะเลชายฝั่งจังหวัดตรังไม่ได้เป็นของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ทุกคนสามารถเข้าไปทำประมงได้ทั่วไปหากไม่ผิด

¹ <http://www.oknation.net/blog/coreman/2010/07/20/entry-2>

กฎหมาย การใช้พื้นที่ร่วมกันจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการจัดการชายฝั่ง ความพยายามของแกนนำนักอนุรักษ์ชายฝั่งเริ่มจับกลุ่มหารือขึ้น เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเขตทะเลร่วมกัน โดยกำหนดพื้นที่ระหว่างเกาะมุกด์กับชายฝั่งทะเลหาดเจ้าไหม ประมาณ 44.02 ตารางกิโลเมตร หรือกว่า 27,518 ไร่ มีความยาวชายฝั่งประมาณ 15.62 กิโลเมตร ครอบคลุมตั้งแต่บ้านฉางกลาง ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา ถึงบ้านควนตุงกู ไปสิ้นสุดที่บ้านน้ำราบ ตำบลบางลึก อำเภอกันตัง และครอบคลุมถึงบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง ตำบลกันตัง ให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสี่หมูบ้าน จังหวัดตรัง ซึ่งชาวบ้านเรียกกันสั้นๆว่า “เขตเลเสบ้าน” ซึ่ง ทั้ง 4 ชุมชน มาจากเขตปกครอง 3 อบต. จากพื้นที่ 2 อำเภอในจังหวัดตรัง

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ไม่ได้ยึดติดกับเขตการปกครอง แต่มองแหล่งการทำประมงที่ใช้ร่วมกัน เป็นหลักทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้เหมือนพี่น้องครอบครัวเดียวกัน และต้องช่วยกันรักษาทรัพยากรร่วมกัน ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ยังมีปัญหาเรื่องความต่างของวิถีชีวิตการทำประมงชายฝั่ง ดังนั้น การใช้เครื่องมือประมงของแต่ละชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่เขตเลเสบ้านจะนำมาพิจารณาทุกครั้ง เมื่อมีการกำหนดกติกาชุมชนร่วมกัน เนื่องจากมาตรการบางอย่างอาจจะไปลดทอนโอกาสของชาวประมงบางพื้นที่มากเกินไป การกำหนดพื้นที่เขตเลเสบ้าน จึงทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในพื้นที่มากขึ้น ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าเขตเลเสบ้านเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของชาวประมงให้ดีขึ้น

ทั้งนี้ เขตเลเสบ้าน ได้รับการประกาศเขตอย่างชัดเจน เมื่อปี 2551 โดยท่าน ผวจ.ตรัง มีภารกิจหลักคือ ชุมชนจะเน้นการอนุรักษ์ การเฝ้าระวัง การณรงค์ให้ชุมชนเกิดความตระหนักและรับผิดชอบร่วมกันต่อการรักษาทะเลหน้าบ้านของตน อย่างไรก็ตาม เขตเลเสบ้าน ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยข้อจำกัดมากมายเริ่มตั้งแต่ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของภาครัฐ ชุมชนไม่สามารถกำหนดมาตรการในพื้นที่ได้เอง ขาดกลไกของการทำงานในระดับพื้นที่

4.4.3 การแก้ไขความขัดแย้งในการทำประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษาการหยุดยั้งการทำประมง อวนลาก อวนรุน ในอ่าวสิเกา อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

ในอ่าวสิเกาก็มีเครื่องมือประมงที่ทันสมัยมาก กวาดจับปลาไปเป็นส่วนใหญ่ เครื่องมือเหล่านี้ได้แก่ อวนลากคู่ อวนลากเดี่ยว อวนรุน อวนปิดอ่าว โพงพางดักลูกกุ้ง รวมทั้งมีระเบิดปลาและการวางยาเบื่อเมา ทั้งหมดล้วนผิดกฎหมาย อวนรุน อวนลาก ก็เข้ามาจับปลาในเขตอนุรักษ์ (3,000 เมตร ห่างจากชายฝั่ง) และทั้งสองชนิดก็ได้ลากทำลายเครื่องมือประมงของชาวบ้าน เช่น ไชปู อวนปู ไชปลาหมึกไปเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านหากินไม่พอใช้ มีหนี้สินและชีวิตไม่เป็นสุข เกิดความขัดแย้งในการทำมาหากินในทะเล

การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านในอ่าวสิเกากับผู้ประกอบการประมงพาณิชย์ที่ใช้อวนลากทำประมง และความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านด้วยกัน (ซึ่งบางพวกใช้เครื่องมือทำลายล้างสูง เช่น อวนรุน) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและทำให้เกิด “พลัง” ใน

การมีข้อมูลสำหรับต่อรอง การประชุมกันอย่างสม่ำเสมอก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดกลุ่มที่เข้มแข็ง มีผู้นำ มีจิตใจอาสาสมัคร มีความเสียสละ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข และเกิดความสามัคคี

นอกจากมีพลังข้อมูล และพลังชุมชนแล้ว ยังมีการแสวงหา “กลยุทธ์” ในการพัฒนา เช่น การอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชน การอนุรักษ์หญ้าทะเลและพื้นที่จับปลา นับเป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงความร่วมมือจากภาคีต่างๆ มาหนุนช่วย โดยเฉพาะภาครัฐ และที่สำคัญคือ การสร้างผลงานเพื่อส่วนร่วม ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน ผ่านสื่อมวลชนและงานศึกษาวิจัยต่างๆ ถือเป็นปัจจัยในการแก้ปัญหาที่มีพลัง และประสบความสำเร็จได้ระดับหนึ่ง

ปัจจุบันไม่มีเรืออวนรุนและอวนลากเล็กในอ่าวสีเกาอีก บางคราวอาจมีการลักลอบเข้ามาจับปลาของอวนลากคู่จากจังหวัดใกล้เคียง เพราะมีทรัพยากรชุกชุม แต่ยังอยู่ในสภาพ “ควบคุม” ไว้ได้ เรืออวนลากล่าสุดทำยที่อำเภอสีเกาถูกชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จับกุมเมื่อปีที่ผ่านมา และบัดนี้ ชาวบ้านกล่าวว่า อ่าวสีเกา หมดเครื่องมือประมงอวนรุน อวนลาก และโพงพาง แต่ทั้งนี้ปัญหาต่างๆ ก็ไม่ใช่จะหมดสิ้นเพราะการประมงได้พัฒนาให้ทันสมัย และทำลายล้างสูงอยู่ตลอดเวลาภายใต้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ

4.4.4 การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน ชุมชนบางขุนไทร

ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งกำเนิดพันธุ์สัตว์น้ำชนิดต่างๆ โดยเฉพาะหอยแครง ถือเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศไทย ในอดีต ชุมชนใช้กระดานดิบ เก็บผลผลิตด้วย 2 มือ สองเท้า อย่างพอเพียง จนกระทั่ง ปี 2534 เริ่มมีเรือคราดหอยจากพื้นที่อื่นเข้ามาหากินในพื้นที่ มีประสิทธิภาพในการจับหอยแครงได้ถึง 6 เท่าของการเก็บหอยแครงด้วยมือ และเรือคราดหอยยังทำลายระบบนิเวศ กุ้ง หอย ปู ปลา สัตว์น้ำมากมายต้องตายโดยไร้ประโยชน์ ไม่ป่าชายเลนขนาดเล็กได้รับความเสียหายความสมบูรณ์ลดลงจนทำให้ชาวบ้านหลายคนต้องปรับเปลี่ยนอาชีพ

ปี 2535 ชาวบ้านเริ่มพูดคุย และหาแนวทางปกป้อง โดยวางกติกาชุมชน ห้ามชาวบ้านใช้เครื่องมือใดๆ ในการเก็บหอยแครง จะต้องเก็บด้วยมือเปล่าเหมือนที่ปู่ ย่า ตา ยาย ปฏิบัติกันมาเท่านั้น และห้ามเก็บหอย ที่มีขนาดเล็กกว่า 6 มิลลิเมตร เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ และการผลักดันให้เกิดสัญญาประชาคม แบ่งพื้นที่ทำกินระหว่างกลุ่มชาวบ้านที่เก็บหอยแครงด้วยมือกับกลุ่มเรือคราดหอย โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า พื้นที่ห่างจากฝั่ง 3,000 เมตร ถือเป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายประมง ห้ามเรือคราดหอยเข้ามา รุกล้ำ แต่ข้อตกลงก็มีใช้อยู่ดีเพราะต่อมาไม่นานปัญหานี้ก็เกิดขึ้นอีก

ปี พ.ศ.2536 “กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล” จึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวของชาวบ้านทุกสาขาอาชีพในตำบลบางขุนไทร เพื่อคุ้มครองดูแลทรัพยากร ธรรมชาติทางทะเลให้คงอยู่ตลอดไป ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในเขตพื้นที่อนุรักษ์ คงไว้ซึ่งอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ป้องกันการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวบ้านในตำบล และรักษาระบบนิเวศวิทยาพื้นที่ป่าชายเลนและแหล่งพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่งไม่ให้ถูกทำลาย

โดยในครั้งแรกมี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 บ้านสามัคคี เป็นหัวหน้ากลุ่ม ร่วมกับอาสาสมัคร 31 นาย ผู้นำหมู่บ้าน 5 นาย แบ่งการทำงานออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 นาย ออกปฏิบัติงานตรวจตราปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตหวงห้ามพื้นที่อนุรักษ์ แม้จะมาจากหลากหลายอาชีพ หลายคนไม่ได้มีอาชีพเกี่ยวข้องกับ การหาหอยแครงหรือป่าชายเลน แต่ด้วย “จิตสำนึกสาธารณะ” ที่พวกเขาบอกว่า “การดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน จะไปรอแต่หน่วยงานภาครัฐอย่างเดียวคงไม่ได้” จากอาสาสมัคร 36 นาย ในครั้งแรก ปัจจุบันทางกลุ่มมีสมาชิกเป็นทางการประมาณ 60 คน มีการจัดโครงสร้าง กลุ่มชัดเจนมากขึ้น โดยมีกำนัน กำนันตำบลบางขุนไทร เป็นประธานกลุ่ม และผู้ใหญ่บ้าน เป็นรองประธาน ทุกคนยังคงออกปฏิบัติการตรวจตราปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตพื้นที่อนุรักษ์เช่นเดิม อาศัยชาวบ้านทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ชาย ผู้หญิง ที่เก็บหอยแครง 400-500 ครอบครัว เป็นสมาชิกตามธรรมชาติคอยส่งข่าวคราวการบุกรุกของเรือคราดหอยให้ทราบ

มีการระดมทุนของชาวบ้านทุกสาขาอาชีพมาจัดซื้อเรือตรวจการณ์ที่พอจะต่อกรกับเรือคราดหอยได้ เป็นสมบัติส่วนรวมที่ชาวบ้านทุกคนภาคภูมิใจ มีชาวบ้านที่เป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ ยินดีที่จะเป็นช่างประจำเรือ โดยไม่คิดค่าบริการ และชาวบ้านสมทบ เงินค่าน้ำมันที่ให้ 10 บาทต่อเดือน และมึงบประมาณส่วนหนึ่งจากโครงการการลงทุนทางสังคม (SIF) ธนาคารออมสิน และจากโครงการ Thai UNCAP สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน คือการมีประสบการณ์ร่วม / รับรู้ปัญหาร่วมกัน มีความสามัคคี แม้มาจากต่างสาขาอาชีพแต่ทุกคนก็เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีพของคนในพื้นที่ ทำให้ทุกคนหันหน้าเข้าหากัน ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา คือ การมีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน มีการจัดแบ่งหน้าที่ ระบบการทำงานที่ชัดเจน มีแกนนำในแต่ละด้าน โดยเปิดให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถประสานเข้ากับกลุ่มองค์กรท้องถิ่นได้อย่างเป็นหนึ่งเดียว ด้วยการเข้าไปเป็นแกนนำ ในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผลักดันการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเป็นนโยบายหลักที่สำคัญของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย การสนับสนุนทางด้านการงบประมาณและวิชาการเพิ่มขึ้น การประสานงานที่ดี มุ่งใช้วิธีการประนีประนอมมากขึ้น เน้นการ

พึ่งตนเอง มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว มีการสร้างกระบวนการกลุ่ม สนับสนุนให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างกระบวนการคิด การทำงานกลุ่ม สร้างจิตสำนึกสาธารณะ ชาวบ้านทุกคนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ช่วยกันสมทบเงินเข้ากองทุนในการดูแลรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น มีความคิด วิสัยทัศน์ เห็นคุณค่า การสร้างปัญญามากกว่าเงินตรา สร้างห้องเรียนธรรมชาติในผืนป่าเพื่อการศึกษาของเยาวชนแทนการท่องเที่ยวมีเวทีชาวบ้านที่นำไปสู่การจัดทำ“ประชาคมตำบล” ที่เข้มแข็งและมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

4.4.5 ข้อบัญญัติท้องถิ่น “การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง” อบต.ท่าศาลา

ข้อบัญญัติ อบต.ท่าศาลา ว่าด้วย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อย่างยั่งยืน พ.ศ.2552 เกิดจากปัญหาการคราดหอยลาย ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมานาน ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของกฎหมาย ประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐในการจัดการและแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ชุมชน จึงต้องร่วมมือ และต้องช่วยประสานงานเพื่อแก้ปัญหาให้ได้ เพราะเขาคือผู้ที่เดือดร้อน ชุมชนชาวประมงใน ตำบลท่าศาลา จึงรวมตัวกันขึ้น ในชื่อ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านอ่าวท่าศาลา” ซึ่งนอกจากต่อสู้เรื่อง หอยลายแล้วยังมีปัญหา ซิฟูดแบงค์ ออกโฉนดเล เพื่อสัมปทานในการเพาะเลี้ยง ปัญหาเรื่องอวนลาก อวนรุน ปลากะตักกลางวัน แต่ที่หนักสุด ๆ ก็คือ ลากคู่ และเรือคราดหอยลาย จากปัญหาในหลายๆปีที่ผ่านมา เครือข่ายประมงพื้นบ้านอ่าวท่าศาลา อบต.ท่าศาลา จึงต้องจับมือเพื่อหาทางออก และได้ร่วมมือกับทุก หน่วยงาน ภายใต้นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ในชื่อ “สมัชชา ประเด็นการจัดการทรัพยากร ชายฝั่งโดยชุมชน” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการของ สำนักงานคณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ (สช.) ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน และอบต. จึงเตรียมตั้งรับเรื่องนี้ ตั้งแต่ต้นปี โดยมีสมาคมตำบลบ้านต๋อมเป็นกลไกกลางในการประสานงาน

จุดนี้เองที่เป็นจุดพลิกผันของความร่วมมือ เมื่อทุกฝ่ายพร้อม ความร่วมมือก็เกิดปัญหาก็ทยอย หมดไป จากต้นปีที่ผ่านมาจับเรือผิดกฎหมายได้ 10 กว่าลำ แต่ความร่วมมือไม่ได้จบลงแค่นั้น ทาง คณะทำงานได้ร่วมผลักดันนโยบายสาธารณะต่อ คือ การทำงานด้านสื่อ และการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยได้ยกร่างและเปิดเวทีระดับตำบล 6 ครั้ง เวทีระดับจังหวัด 2 ครั้ง และเวทีประชาพิจารณ์ 1 ครั้ง ภายใต้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จนเมื่อวันที่ 30 ก.ย. 52 ได้เปิดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าศาลาขึ้น โดยได้รับเสียงสนับสนุน 29 เสียง จาก 30 เสียง ทั้งนี้ประธานสภางดออกเสียงโดยมารยาท และทั้งหมดคือความสำเร็จของการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ทางทะเลแห่งแรกของไทย

4.4.6 การทำงานของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้

ในส่วนของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ได้สรุปข้อมูลในเรื่อง สาเหตุของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง การแก้ปัญหาของชาวประมงในเครือข่ายสมาพันธ์ประมงพื้นบ้าน และสาเหตุของการแก้ปัญหาที่ยังไม่บรรลุผลไว้ ดังนี้

■ สาเหตุความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง

- สาเหตุสำคัญที่สุดคือ การใช้เครื่องมือทำลายล้างนานาชนิด เช่น อวนรุน อวนลาก เรือไฟฟ้า ปลากะตัก และการระเบิดปลา
- การปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน ชุมชน และนาุ้งลงทะเล
- การทำลายป่าชายเลน ปะการัง หญ้าทะเล ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพักสัตว์น้ำตามธรรมชาติ เมื่อสัตว์น้ำลดลงชาวประมงจับสัตว์น้ำได้น้อยลง รายได้ลด เกิดผลสืบเนื่องคือ ต้องกู้หนี้ยืมสินจากพ่อค้าสัตว์น้ำในหมู่บ้าน (แปปลา) แล้วเอาสัตว์น้ำมาขายชดใช้หนี้ ทำให้ขายได้ราคาต่ำ บางคนเป็นหนี้ยาวนานหลายสิบปี ไถ่ถอน ไม่หมดเพราะจับสัตว์น้ำไม่พอใช้หนี้และเกิดการอพยพแรงงานเข้าไปทำงานในเมือง เกิดเป็นชุมชนแออัดขึ้นในเมือง บางจังหวัดชายแดนอพยพไปทำงานต่างประเทศ (มาเลเซีย) หรือลักลอบไปทำประมงในเขตประเทศพม่า และชาวประมงขาดแคลนอาหารเพื่อการบริโภค

■ การแก้ไขปัญหาของชาวประมงในเครือข่ายสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้าน

- จัดทำเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำใน
- จัดทำปะการังเทียมแบบทั่วไปและแบบพื้นบ้านในเขตชายฝั่งอ่าวไทย เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ
- ตามกฎหมายประมงปัจจุบัน ห้ามเครื่องมือทำลายล้างชนิดต่างๆ ทำการประมงในเขต 3,000 เมตร ร่วมกับเจ้าหน้าที่ ในพื้นที่ต่างๆ ทำให้หลายพื้นที่ปัญหาทุเลาเบาบางลง สัตว์น้ำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่หลายพื้นที่ปัญหายังมีมากอยู่
- รณรงค์ให้ชาวประมงที่ใช้อวนรุนเล็กใช้เครื่องมืออื่น หันมาใช้เครื่องมือที่ไม่ทำลายแทน
- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน สะสมเงินและเป็นแหล่งทุนสำหรับการประกอบอาชีพ ใช้ออกผลมาสร้างสวัสดิการชุมชน
- อนุรักษ์ป่าชายเลนโดยจัดการในรูปป่าชายเลนชุมชน ประมาณ 15 ป่า พื้นที่ประมาณ 12,000 ไร่
- ส่งเสริมธุรกิจชุมชนต่างๆ เช่น การแปรรูปสัตว์น้ำ ทำกะปิ รวมกลุ่มทำตลาดสัตว์น้ำ ทำน้ำปลา ทำธุรกิจเครื่องมือประมง ฯลฯ

- วรรณคดีเพื่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบยั่งยืน เช่น ให้ยกเลิกเครื่องมือทำลายล้างชนิดต่างๆ จำพวก อวนรุน เรือไฟปั่นปลากะตัก และให้ออก พรบ. ป่าชุมชน ขยายเขตอ่าวพังงา เป็นต้น

■ สาเหตุที่การแก้ปัญหาชาวประมงยังไม่บรรลุผล

- เครื่องมือทำลายล้าง ชนิดต่างๆ ยังไม่มีการยกเลิก
- เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมบางคนทุจริต รับเงินจากเรือประมงที่ทำผิดกฎหมาย ไม่จับกุมผู้กระทำผิด ถ้าจับก็เสนอลงโทษน้อยที่สุด ทำให้มีการละเมิดกฎหมายอยู่ทั่วไป
- กฎหมายไม่เอื้อกับการที่ชาวประมงจะจัดการทรัพยากร
- เครื่องมือทำลายล้างเปลี่ยนแปลงไปเป็นชนิดต่างๆ ได้ง่าย
- สังคมยังไม่ตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล ซึ่งเป็นแหล่งอาหารราคาถูกของประเทศ
- รัฐไม่มีนโยบายลดเครื่องมือประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นตัวทำลายทรัพยากรทางทะเล และไม่กล้าจัดการปัญหาที่กระทบกระเทือนกับประมงพาณิชย์ เพราะเป็นฐานเสียงและฐานเงินของพรรคการเมืองต่างๆ
- รัฐจัดทำโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบกับทรัพยากรทางทะเลขึ้นมาเรื่อยๆ

4.5 สรุปปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชน

จากข้อมูลที่ผ่านมา จะเห็นว่า ปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง มีผลสืบเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือทำลายล้างที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร จนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนองปรือ และชุมชนชายฝั่งอื่นๆ อย่างชัดเจน เมื่อประมาณ ปี 2534 จากนั้นชุมชนบ้านหนองปรือ ก็ได้จับมือกับพื้นที่ใกล้เคียง โดยการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่เข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ผ่านมา ยังไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากยังมีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือให้มีศักยภาพในการจับสัตว์น้ำ และทำลายทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ทำให้หลายคนต้องขายเครื่องมือ เปลี่ยนวิธีการประกอบอาชีพประมง จากการทำเป็นอาชีพหลักมาเป็นอาชีพเสริม ในช่วงที่ทรัพยากรเสื่อมโทรม จากนั้นการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ก็น้อยลงเรื่อยๆ ทำให้ช่วงระยะเวลาดังกล่าวทรัพยากรในพื้นที่ เริ่มฟื้นตัวมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ถูกรบกวนจากเครื่องมือประมงทำลายล้างน้อยลง

ทั้งนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านหนองปรือ เป็นปัญหาที่เริ่มต้นจากเรือประมงพาณิชย์ใช้เครื่องมือทำลายล้าง ซึ่งไม่ได้แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของทั้งชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และชายฝั่งทะเลอันดามันมากนัก แต่ปัญหาที่ต่อเนื่องจากนั้น คือนอกจากชาวประมงบางส่วนที่ปรับเปลี่ยนอาชีพอื่นแล้ว ยังมีชาวประมงบางส่วนปรับเปลี่ยนเครื่องมือประมงให้สามารถจับสัตว์น้ำได้ในสภาพที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เครื่องมือของชาวประมงชายฝั่งเองก็มีลักษณะที่ทำลายล้างทรัพยากรมากขึ้น เช่น อวนตาถี่ ลอบปู เป็นต้น จนกระทั่งมีหอยลายเกิดขึ้นในพื้นที่จำนวนมาก ในช่วงต้นปี 2555 ก็เกิดการปรับตัว เพื่อการเข้ามาครอบงำทรัพยากร อีกครั้งโดยการใช้อวนหางยาวขนาดเล็ก และใช้ตะแกรงเหล็กเข้ามาลากหอยลายที่มีในพื้นที่ ทำให้ทรัพยากรที่กำลังฟื้นตัวดีขึ้น มีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วอีกรอบ เนื่องจากตะแกรงเหล็กที่ใช้สำหรับลากหอยลายนั้น นอกจากจะทำลายหอยลายซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำชนิดอื่นให้ได้รับความเสียหายแล้ว ตะแกรงเหล็กยังพลิกพื้นตะกอนใต้น้ำ ให้ฟุ้งกระจายทำลายทรัพยากรอื่นๆ ที่มีในพื้นที่ให้เสียหายไปด้วย

จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ชัดว่าทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวค่อนข้างมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงหลังนอกจากเครื่องมือ ประมงพาณิชย์แล้วปัญหาเครื่องมือประมงทำลายล้างอื่นๆ ก็ยังมีเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่องตามชนิดของทรัพยากรที่เข้ามาในพื้นที่ และเป็นปัญหาที่มาจากกลุ่มคนที่หลากหลาย และแก้ไขยากมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับผลกระทบหลักจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชุมชนเจ้าของพื้นที่ ซึ่งถ้าชุมชนเจ้าของพื้นที่ไม่เริ่มที่จะลุกขึ้นมาใส่ใจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และยังไม่เกิดการรวมตัวกัน อย่างเข้มแข็งก็เป็นการยากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรจะคลี่คลายลงได้

บทที่ 5

การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ

หลังจากการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยก็ได้ประชุมเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบางส่วนมาเป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งจากปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าในขณะนั้น คือ ปัญหา เรื่องการลากหอยลายในพื้นที่พลิกหน้าดิน ได้รับความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อการทำประมง อวนเดิน และอวนเข็นที่หากินบริเวณชายฝั่ง เนื่องจาก ปู ปลา หินออกนอกพื้นที่ หลังจากการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนกันเรื่องปัญหา และการแก้ไขปัญหามาแล้ว การแก้ปัญหาอย่างแรกที่ทีมวิจัยคิด คือ การทำซั้งด้วยท่อ PVC เพื่อเป็นที่อาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ โดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา 2 แบบ แบบที่ 1 คือ ทำปะการังเทียมในพื้นที่ด้วย การนำبيبใส่ซีเมนต์ และปักด้วยเหล็กยาวนำไปวางในทะเล เพื่อป้องกันเรือประมงพาณิชย์ ทั้งอวนรุน อวนลาก ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในขณะนั้น เข้ามาในพื้นที่ พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจแม้ว่าภายหลังจะมีการพัฒนาเครื่องมืออวนรุน อวนลากเพื่อทำลายปะการังเทียมก็ตาม แบบที่ 2 คือ การปักหลักเลี้ยงหอยแมลงภู่ในพื้นที่โดยใช้ไม้ไผ่ ซึ่งข้อดีของการทำทั้ง 2 แบบคือ สามารถป้องกันพื้นที่จากเครื่องมือประมงทำลายล้าง และเป็นที่อาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ แต่ข้อเสีย คือ การทำปะการังเทียมใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ส่วนการปักหลักด้วยไม้ไผ่ก็ถูกร่อนได้ง่าย นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีแปลงหอยแมลงภู่อยู่บ้าง ซึ่งพอจะเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำได้ แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะกันเรือเข้ามาคราดหอยลายในพื้นที่ได้

สำหรับในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งประสบปัญหาเรื่องการคราดหอยลายโดยใช้ตะแกรงเหล็ก และใช้เรือหางยาวเป็นพาหนะ ทีมวิจัยเห็นว่าการทำซั้งด้วยท่อ PVC เพื่อป้องกันพื้นที่บางส่วนจากการถูกทำลายของเครื่องมือประมงทำลายล้างเป็นวิธีการที่เหมาะสม เนื่องจากมีราคาต่ำกว่าการทำปะการังเทียม มีความแข็งแรงทนทานมากกว่าไม้ไผ่ และมีโอกาสที่จะได้รับผลผลิตจากหอยแมลงภู่ที่จะมาเกาะที่ซั้งอีกด้วย

ในเรื่องของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งที่ทีมวิจัยช่วยกันคิด ช่วยกันทำ นอกจากจะมีเรื่องการทำซั้งด้วยท่อ PVC แล้วยังมีเรื่องการทำแนวเขตอนุรักษ์ เรื่องการประชาสัมพันธ์การทำงาน เพื่อนำเสนอปัญหาออกสู่สาธารณะ การรวมตัวกับเครือข่ายในพื้นที่อ่าวบ้านดอน การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง ควบคู่ไปกับการติดตามความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดการทำงานดังนี้

5.1 การทำซั้งด้วยท่อ PVC

เมื่อทีมวิจัยได้ตกลงใจที่ทำซั้งด้วยท่อ PVC เพื่อป้องกันพื้นที่จากการคราดหอยลาย และเป็นแหล่งอนุรักษสัตว์น้ำ โดยรายละเอียดในการทำงาน มีดังนี้

อุปกรณ์

- ท่อ PVC ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 นิ้ว จำนวน 200 อัน แต่ละอัน ยาว 4 เมตร
- เลื่อยสำหรับตัดท่อ PVC
- เรือสำหรับออกไปปักแนวเขต

วิธีการดำเนินงาน

- ตัดท่อ PVC แต่ละอันเป็น 2 ท่อน แต่ละท่อนยาว 2 เมตร ได้ท่อ PVC จำนวน 400 ท่อน
- ใช้เรือเป็นพาหนะในการขนท่อ PVC ที่ตัดเรียบร้อยแล้วไปปักห่างจากฝั่ง ประมาณ 300 เมตร ระดับความลึกของน้ำ ประมาณ 1-1.5 เมตร (เนื่องจากเป็นระยะที่ชาวประมงที่ไม่มีเรือเป็นพาหนะออกมาหากิน) และปักท่อ PVC ลงในพื้นดิน 1 เมตร โผล่พ้นพื้นดิน 1 เมตร

ทั้งนี้ทีมวิจัยได้ ใช้เวลาในการปัก 4 วัน ตั้งแต่วันที่ 1-4 กันยายน 2555 เนื่องจากช่วงที่ปักเป็นช่วงที่น้ำขึ้นสูง จึงไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ หลังจากปักเสร็จ ทีมวิจัยก็ได้ซั้งขนาด ประมาณ 800 ตารางเมตร สำหรับเป็นที่อาศัยหลบภัยของสัตว์น้ำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ทำซั้งด้วยท่อ PVC

หลังจากปักซั้งไปประมาณ 3 เดือน ก็เริ่มมีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัย เริ่มมีหอยติบ (เพรียง) มาเกาะที่ท่อ PVC หลังจากนั้นก็มีสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยมากขึ้น และไม่มีใครมารบกวนพื้นที่ดังกล่าว เป็นการที่ค่อนข้างได้ผล และคนในพื้นที่เห็นด้วย แต่เนื่องด้วยงบประมาณที่มีจำกัดจึงยังทำได้น้อย คือ ประมาณ 800 ตารางเมตร ระยะห่างจากฝั่งประมาณ 300 เมตร ทำให้พื้นที่ยังได้รับผลกระทบจากการคราดหอยลายในพื้นที่ใกล้เคียงอยู่ เช่น หากมีการคราดหอยลายในพื้นที่ห่างจากฝั่งมากกว่า 300 เมตร คลื่นก็จะพัดตะกอนเข้าหาฝั่ง และพื้นที่ซั้งก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ดังกล่าว ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่นี้ออกยกพื้นที่ เป็นต้น

5.2 การทำแนวเขตอนุรักษ์

หลังจากการทำซั้งด้วยท่อ PVC และพบว่ายังมีเรือคราดหอยเข้าไปในพื้นที่อยู่ แม้ว่าจะไม่ได้เข้ามาคราดบริเวณซั้ง แต่ก็เข้ามาคราดในบริเวณใกล้เคียงอยู่บ้าง จึงปรึกษารือกับทีมที่มีประสบการณ์เรื่องการอนุรักษ์ในพื้นที่อ่าวบ้านดอน ก็ได้รับคำแนะนำให้ทำแนวเขตอนุรักษ์คลุมพื้นที่ซั้ง อีกชั้นหนึ่งเพื่อให้ได้พื้นที่อนุรักษ์ที่ใหญ่ขึ้นกว่าซั้งซึ่งมีขนาดเพียง 800 ตารางเมตร ทีมวิจัยจึงนำเรื่องดังกล่าวเข้ามาหารือในกลุ่ม เมื่อทุกคนเห็นด้วยจึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำแนวเขตอนุรักษ์ ในวันที่ 20 กันยายน 2555

อุปกรณ์ที่ใช้

- ไม้ความยาวประมาณ 3 เมตร จำนวน 10 ต้น
- ธงสัญลักษณ์สีเขียว เขียนข้อความ “เขตอนุรักษ์ สกว.”
- เรือสำหรับเป็นพาหนะในการลงไปปักแนวเขต

วิธีการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้ขนอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ ลงพื้นที่ปักแนวเขตคลุมพื้นที่ซั้งปะการัง ระยะห่างจากฝั่งประมาณ 600 เมตร เป็นแนวยาวประมาณ 2 กิโลเมตร ตั้งแต่เขตต่อหมู่ที่ 7 ตำบลคันธุลี ถึงตำบลท่าชนะ ระยะห่างของไม้แต่ละต้น ประมาณ 200 เมตร และบนไม้แต่ละต้นจะมีธงสัญลักษณ์สีเขียว เขียนข้อความว่า “เขตอนุรักษ์ สกว.” เพื่อแสดงให้เห็นว่าแนวเขตที่ทำโดยกลุ่มอนุรักษ์ในพื้นที่ ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สกว. เมื่อปักเสร็จทีมวิจัยก็ได้พื้นที่ ซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์ของชุมชน รวมประมาณ 750 ไร่

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ชุมชนมีพื้นที่ในการอนุรักษ์ที่ชัดเจนขึ้น เรือลากหอยเข้ามาในพื้นที่น้อยลง มีกั้งหอยปูปลาเข้ามาชายฝั่งมากขึ้น แต่ก็ไม่ถึงกับมากมาย เพราะเป็นเพียงพื้นที่สั้นๆ และอยู่ใกล้ชายฝั่ง จนมีเสียงสะท้อนจากชาวประมงในพื้นที่ว่าอยากให้ขยายแนวเขตอนุรักษ์ ให้ห่างออกจากชายฝั่งเพิ่มขึ้นจากระยะห่างจากฝั่ง 600 เมตร เป็นระยะ 1,000 เมตร แต่ก็ยังไม่มียงบประมาณที่จะดำเนินการได้

5.3 การประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายในการทำงาน

การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายในการทำงาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานมาก เนื่องจากถ้ามีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจที่ดีให้กับคนในพื้นที่หรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องได้ ชุมชนก็จะมีแรงหนุนในการทำงานมากขึ้น ซึ่งทีมวิจัยได้ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่าย ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภายใน

ทีมวิจัยได้ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบการทำงาน โดยการสอดแทรกไปกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทำในพื้นที่ เช่น การเชิญชวนเข้าร่วมประชุมทีมวิจัย การเก็บข้อมูลชุมชน การทำซั้ง และการทำแนวเขตอนุรักษ์ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนสร้างความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร กับชาวประมงที่เข้ามาหากินในพื้นที่ รวมถึงการประสานงานกับ อบต.ท่าชนะ เพื่อออกลาดตระเวนการกระทำผิดในพื้นที่ หรือกรณีที่เกิดผู้กระทำผิดในพื้นที่ก็ได้แจ้งข่าวสารให้ อบต.ปราบปรามผู้กระทำผิด

ภายนอก

ทีมวิจัยได้ร่วมกับเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะเครือข่ายงานอนุรักษ์ในพื้นที่อ่าวบ้านดอน และหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาทำงานด้านการอนุรักษ์ ในพื้นที่ โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรม การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมอื่นๆ ที่ทำงานในด้านการอนุรักษ์นั้น ทำให้ทีมวิจัยได้มุมมองใหม่ๆ ในการทำงานมากยิ่งขึ้น และได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ของตนเองให้คนภายนอกได้รับทราบมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการทำงานด้านการประชาสัมพันธ์การทำงานในพื้นที่ ทีมวิจัยยังทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากทีมวิจัยยังมีประสบการณ์เรื่องการทำงานด้านการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ค่อนข้างน้อย จึงมีเครือข่ายในการทำงานไม่มากนัก

5.4 การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้างและติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ในเรื่องการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง และติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทีมวิจัยได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นโครงการ โดยทำควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมอื่นๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการผลัดเปลี่ยนกันเพื่อออกเฝ้าระวัง และติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยสิ่งที่พบเห็นในแต่ละครั้ง เป็นดังตาราง

ตาราง แสดงข้อมูลการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง และติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

วันที่	ผลการเฝ้าระวัง
1 กันยายน 2555	ในขณะที่ปักท่อ PVC ได้มีเรือลากหอยเข้ามาในพื้นที่ สมาชิกจึงได้โทรแจ้งกำนัน และ อบต. นำเรือออกไปเพื่อจับกุม แต่เรือลากหอยรู้ตัวจึงได้หลบหนีไปก่อน
15 กันยายน 2555	ไม่พบสิ่งผิดปกติ
17 กันยายน 2555	ได้เดินทางไปปรึกษารื้อกับกลุ่มบ้านคันธุลี จึงได้คำแนะนำกลับมาว่า ให้ลอง มาทำแนวเขตอนุรักษ์ โดยการตัดไม้ยาวๆมาปัก และผูกธง บอกแนวเขต อนุรักษ์ จึงได้เอามาปรึกษากับกลุ่มที่มวิจัย ซึ่งทุกคนก็เห็นด้วย
11 พฤศจิกายน 2555	พบว่าตั้งแต่ทำซั้งด้วยท่อ PVC จนถึงการทำแนวเขตอนุรักษ์ สกว. ตลอดจนชายฝั่ง บ้านหนองปรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ มี กุ้ง หอย ปู ปลา เข้ามา ชายฝั่งมากขึ้น แต่ก็ไม่ถึงกับมากมาย เพราะแนวซั้งท่อ PVC ยังมีน้อย
1 ธันวาคม 2555	มีชาวบ้านพบปลากะเบน ตกปักษ์ 4-5 ตัว ตัวละประมาณ 5-6 กิโลกรัม
7 ธันวาคม 2555	ช่วงนี้ชาวบ้านวางอวนเดินริมชายฝั่ง (อวนเส้นได้ปลากะบอก และปลาอื่นๆ จำนวนมาก) เหลือจากกินก็พาไปขายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว
10 ธันวาคม 2555	ชาวบ้านพบปลากะเบนมาตกปักษ์ 1 ตัว น้ำหนักประมาณ 26 กิโลกรัม
13 ธันวาคม 2555	มีมรสุมคลื่นสูง ชาวประมงเรือเล็กต้องเอาเรือเข้าคลองออกเรือไม่ได้
17 ธันวาคม 2555	ช่วงมรสุมนี้ ได้มีเรืออวนรุนเข้ามาในพื้นที่ชายฝั่ง ประมาณไม่เกิน 1,000 เมตร จากชายฝั่ง
20 ธันวาคม 2555	ได้มีเรืออวนรุนเข้ามาลากอีก 2-3 ลำ ปิดไฟรุนเวลากลางคืน จึงยากต่อการแจ้ง เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่
22 ธันวาคม 2555	ชาวบ้านพบปลาโลมาตายมาเกยตื้นบริเวณปากคลองตลิ่งนุ่มสันนิษฐานว่า น่าจะถูกเรืออวนรุนเพราะช่วงมรสุมของทุก ๆ ปีจะมีปลาโลมาว่ายตามคอกหอย
25 ธันวาคม 2555	มีเรืออวนรุนเข้ามาประมาณ 2 ลำ ทำการรุนถึงตอนเช้า ชาวบ้านพบเห็นจึงแจ้ง ต่อ อบต. พอเรือตรวจการออกจากเขื่อนปากน้ำเรืออวนรุนก็หันหัวเรือออกนอก พื้นที่ 3,000 เมตร ทำให้ไม่สามารถเข้าจับกุมได้
27 ธันวาคม 2555	ช่วงนี้คลื่นลมสงบเป็นบางวัน ทำให้เรือประมงขนาดเล็กออกวางอวนปูได้บ้าง
30 ธันวาคม 2555	ช่วงนี้อวนปูได้ปูมาก เพราะน้ำเดิน (น้ำไหลค่อนข้างแรง) ทำให้ปูเดินตามน้ำ และมาติดอวนปู
5 มกราคม 2556	มีคลื่นมรสุมมาอีกระลอก
10 มกราคม 2556	คลื่นมรสุมเริ่มสงบ ชาวบ้านก็ออกเรือ ทำมาหากินตามปกติ

วันที่	ผลการเฝ้าระวัง
13 มกราคม 2556	ช่วงนี้ปลาเข้าชายฝั่งเยอะ ทำให้ชาวบ้านวางอวนปลา (เดินเท้า) ได้ปลาเยอะ ประมาณ 6-10 กิโลกรัม ต่อ 1 คน
16 มกราคม 2556	มีเห็ดหลุมอยู่ตามตลอดแนวชายฝั่งจำนวนมาก หลังจากชายฝั่งบ้านหนองปรือ ไม่มีเห็ดหลุมมาประมาณ 2-3 ปี แล้วคาดว่าน่าจะเป็นเพราะมีแนวซั้งทำให้ปู ปลา เยอะขึ้นและสัตว์น้ำที่หายไปกลับมา
20 มกราคม 2556	ช่วงนี้มีหอยขาวชุกชุม ชาวบ้านคราดหอยขาวได้ประมาณ 5-6 กิโลกรัม ต่อคน ขายได้กิโลกรัมละประมาณ 50-70 บาท เป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว
21 มกราคม 2556	พบปลาโลมาตายมาเกยตื้น คาดว่าตายมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3-4 วัน ชาวบ้านจึง ช่วยกันขุดหลุมฝัง
25 มกราคม 2556	ช่วงนี้มีหอยสับเค็ดจำนวนมาก ชาวบ้านไปขุดหอยสับเค็ดได้คนละประมาณ 3-4 กิโลกรัมละ 80 บาท ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมให้กับครอบครัว
27 มกราคม 2556	เอาเรือออกไปดูแนวเขตอนุรักษ์ และแนวเขตซั้ง ปรากฏว่าแนวเขตซั้งมีปลามา อาศัยเยอะและเริ่มมีหอยมาเกาะ
1 กุมภาพันธ์ 2556	ช่วงนี้มีกุ้งเคย เข้าฝั่งชาวบ้านได้ทำการร่อนกุ้งเคย เพื่อทำกะปิไว้บริโภค และเป็น รายได้เสริมให้กับครอบครัว
5 กุมภาพันธ์ 2556	ช่วงนี้ตลอดแนวชายฝั่งมีกุ้ง หอย ปู ปลา เข้ามาตลอดแนวชายฝั่ง

จากตารางการเฝ้าระวัง และการติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา พบเรือคราดหอยลาย 1 ครั้ง ทีมวิจัยได้แจ้ง อบต.จับกุมแต่เรือคราดหอยรู้ตัวจึงออกนอกพื้นที่ไปก่อนที่เรือตรวจการจะไปถึง พบอวนร่อนเข้ามาในในพื้นที่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 1,000 เมตร จำนวน 3 ครั้ง จะปิดไฟร่อนในเวลากลางคืน สมาชิกได้แจ้งข่าวสารไปยัง อบต. พอเรือตรวจการของ อบต. ออกจากเขื่อนปากน้ำ เรืออวนร่อนก็หันหัวเรือออกนอกพื้นที่ 3,000 เมตร เนื่องจากมีคนในพื้นที่คอยแจ้ง ข่าวสารให้ทราบ ทำให้ไม่สามารถเข้าจับกุมได้ พบปลาโลมาตายมาเกยตื้น 2 ตัว คาดว่าจะเกิดจากเรือ อวนลากที่เข้ามาในพื้นที่ในช่วงมรสุม เนื่องจากปลาโลมามักจะเข้ามาในพื้นที่ใกล้ชายฝั่งในช่วงหน้ามรสุม

นอกจากนี้ยังได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ มี กุ้ง หอย ปู ปลา เข้ามา ชายฝั่งมากขึ้น การพบปลาโลมาเข้ามาตายในพื้นที่ การพบปลากะเบนมาตกปรัก และการพบเห็ดหลุมใน พื้นที่ ก็เป็นที่ยืนยันได้อีกส่วนหนึ่งว่า ในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เนื่องจากสัตว์น้ำที่

กล่าวถึงนั้นหายไปจากพื้นที่ช่วงหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่ โดยเฉพาะเห็ดหลุม ซึ่งเป็นสัตว์น้ำหน้าดินที่ในอดีตเคยมีเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีเครื่องมือประมงทำลายล้างจำพวก อวนลาก อวนรุน เข้ามาในพื้นที่ ทำให้หน้าดินถูกพลิกตะกอนฟุ้งกระจายตัดวงจรชีวิตของเห็ดหลุมให้หายไปจากพื้นที่ช่วงหนึ่ง แต่เมื่อมีการร่วมกันดูแลพื้นที่ จากเครื่องมือประมงทำลายล้างเห็ดหลุมก็เริ่มเกิดขึ้นในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาต่างๆที่ผ่านมา นอกจากที่กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังพบว่า ปัจจุบันชาวประมงชายฝั่ง ใช้อวนปูตางข้างขึ้น ตอนนี้อย่างชาวประมงชายฝั่ง เปลี่ยนมาเป็นใช้อวนปูขนาด 3.5-4 นิ้ว ทำให้ปูที่มีขนาดเล็กไม่ติดมากับอวน ชาวประมงชายฝั่ง เริ่มทยอย และเริ่มเลิกใช้ลอบปู เพราะทำให้ติดปูตัวเล็ก ซึ่งขายไม่ได้ราคา และยังสิ้นเปลืองค่าเหยื่ออีกด้วย ส่วนในเรื่องประมงพาณิชย์ เช่น อวนลาก อวนรุน เรือลากหอย ชาวบ้านได้ช่วยกันสอดส่องดูแล ถ้าเห็นเรือจำพวกนี้เข้ามาลากบริเวณแนวชายฝั่งก็ช่วยกันแจ้งเบาะแส แต่ก็ช่วยกันได้ไม่มากเท่าไร เพราะบางลำก็ลักลอบออกลากตอนกลางคืน ซึ่งยังเป็นปัญหาที่แก้ได้ยากเนื่องจากผู้กระทำผิดรับรู้ข่าวสารการออกตรวจพื้นที่ของอบต. และมักจะเลี่ยงการจับกุมได้ เนื่องจากมีการแจ้งเบาะแสดจากคนในพื้นที่ให้เรือประมงทำลายล้างทราบ

บทที่ 6

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการฟื้นฟูประมงพื้นบ้านของชุมชนบ้านหนองปรือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 1 เกิดจากความคิดเห็นในเรืองปัญหาการลดลงของทรัพยากรจากเครื่องมือประมงทำลายล้างที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขปัญหาหลายครั้งแต่ก็ไม่เป็นผล จนชุมชนต้องเลิกทำอาชีพประมง และการทิ้งช่วงจากการใช้ประโยชน์จากทะเลในพื้นที่ทำให้ทรัพยากรค่อยๆ ฟื้นตัว แต่ก็มีปัญหาใหม่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ตามชนิดของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ ชุมชนจึงได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีคำถามวิจัยว่า “ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือเป็นอย่างไร เกิดจากอะไร และแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ ควรเป็นอย่างไร” และมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสาเหตุของปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง และแนวทางการแก้ไขที่ผ่านมามีของชุมชน และเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งบ้านหนองปรือ ซึ่งมีรายละเอียดการทำงาน ดังนี้

6.1 กระบวนการทำงาน

จากการทำงานที่ผ่านมาที่มิวิจัยได้เน้นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ และการถอดบทเรียนการทำงานเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมามีของชุมชน การเก็บข้อมูลเรื่องเครื่องมือประมงที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน และการศึกษาข้อมูลการแก้ไขปัญหาของพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต และการแลกเปลี่ยนกันในเรื่องข่าวอ่าวบ้านดอน อีกทั้งยังมีการทำซั้งด้วยท่อ PVC และการทำแนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากร เพื่อป้องกันการเข้ามาของเครื่องมือประมงทำลายล้าง รวมถึงการเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง และการติดตามความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ โดยที่มิวิจัยได้ประสานงานกับ อบต. ท่าชนะ ในการออกเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง และตรวจจับกรณีมีเรือประมงทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่

ทั้งนี้ที่มิวิจัยยังมีการประชุมอยู่บ่อยครั้งเพื่อสรุปและวางแผนในการทำงานร่วมกัน รวมถึงการประชุมร่วมกับเครือข่ายที่ทำงานในด้านการฟื้นฟูทรัพยากรอ่าวบ้านดอน ทั้งในระดับหน่วยงานและชุมชน ทำให้ที่มิวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทันต่อสถานการณ์ และได้เปิดมุมมองใหม่ๆ ในการทำงานมากขึ้น

6.2 ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา

ในเรื่องของปัญหาการลดลงของทรัพยากรชายฝั่งที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพประมง และแนวทางแก้ไขปัญหามาของชุมชน พบว่า ลักษณะชายฝั่งทะเลพื้นที่บ้านหนองปรือ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดินทราย บริเวณชายหาดเป็นดินทรายทั้งหมด มีป่าชายเลนน้อยมาก คือ มีเฉพาะบริเวณปากคลอง ส่วนพื้นที่ในทะเล ก็มีลักษณะเป็นลุ่ม เป็นดอน อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์ของชุมชนชายฝั่งในอดีตเป็นไปอย่างง่าย ไม่ทำลายล้าง เช่น การใช้มือจับ ใช้OWNเอ็น ใช้OWNปู ใช้เบ็ด เป็นต้น

จนกระทั่งมีเรือประมงพาณิชย์ จำพวก อวนรุน อวนลาก เข้ามาหากินในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง แม้กฎหมายจะห้ามไม่ให้เรือประมงพาณิชย์ เข้ามาในเขตห่างจากชายฝั่ง 3,000 เมตร แต่บ่อยครั้งที่เรือขนาดใหญ่เหล่านั้นเข้ามาในเขตหวงห้ามดังกล่าว ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่ต้องลดลงอย่างรวดเร็ว ผลจากการลดลงของทรัพยากร ทำให้ชาวประมงชายฝั่งต้องแก่งแย่งแข่งขันในการหาทรัพยากรมากขึ้น ซึ่งบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

เมื่อการจับสัตว์น้ำมีมากเกินไปทะเลจะฟื้นตัวได้ทัน ประมงพื้นบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพน้อยลง ประมาณ ปี 2534 จึงเกิดการรวมตัวของชาวประมงในพื้นที่อำเภอท่าชนะ โดยได้รับคำแนะนำจาก องค์การพัฒนาเอกชน ที่เข้าไปทำงานในพื้นที่ การทำปะการังเทียม การเฝ้าระวังพื้นที่ แต่การแก้ไขปัญหา ก็ทำได้เพียงชั่วคราว ชั่วคราวเท่านั้น ทรัพยากรเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ทำให้ชาวบ้านหนองปรือหลายรายไม่สามารถยืนหยัดในการประกอบอาชีพประมงต่อไปได้ จึงขายเรือซึ่งเป็นพาหนะในการประกอบอาชีพ และเครื่องมือประมงที่มีอยู่ และปรับเปลี่ยนอาชีพ เช่น การทำสวน และรับจ้างทั่วไป เป็นต้น จากข้อมูลทั่วไปในแผนพัฒนาตำบลปี 2555 - 2557 ของตำบลท่าชนะ พบว่า ชาวตำบลท่าชนะประกอบอาชีพประมงเพียง 25 ครัวเรือน เท่านั้น

แต่ข้อมูลจากการสำรวจของทีมวิจัยพบว่า มีคนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักอยู่ เพียง 10 ครัวเรือน เป็นกลุ่มที่มีเรือหางยาวเป็นพาหนะ 5 ครัวเรือน ใช้OWNปู OWNเอ็น OWNปลาทราย และOWNลอย เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ มีเรือพายเป็นพาหนะ 2 ครัวเรือน ใช้เครื่องมือOWNปลาทราย เบ็ดปลาตุก เบ็ดปลากด เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และไม่มีพาหนะ(เดินเท้า) 3 ครัวเรือน ใช้OWNเอ็น เป็นเครื่องมือ และหาหอยตามชายฝั่ง

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากพื้นที่มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่มีเรือเป็นพาหนะจะหากินในพื้นที่น้ำตื้นสามารถเดินได้ ระยะห่างจากฝั่ง ไม่เกิน 500 เมตร ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวสวน ที่มาจากทั้งในและ

นอกพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ จะเป็นประเภท อวนเข็น และอวนลอยปลา เป็นหลัก ส่วนอีกกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเรือ ในการประกอบอาชีพ จะหากินห่างจากฝั่งมากกว่า 500 เมตร ส่วนใหญ่เป็นคนที่เข้ามาจากนอกพื้นที่ และมีคนในพื้นที่จำนวน 5 ราย ใช้เรือหางยาวขนาด 3-5 วา เป็นพาหนะในการประกอบอาชีพ เครื่องมือที่ใช้ คือ ลอบหมึก ลอบปูม้า อวนปูม้า และอวนปลาทราย เป็นต้น ซึ่งการใช้ประโยชน์จะแปรผันตามทรัพยากรที่ เข้ามาในพื้นที่ คือ ถ้าช่วงไหนมีทรัพยากรเข้ามาในพื้นที่มากชาวบ้านก็จะเข้าไปหากินมาก

ภายใต้สภาพปัญหาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ปี 2554 มีหอยลายเกิดขึ้นในพื้นที่ และ ทรัพยากรอื่นๆ กำลังเริ่มจะฟื้นคืนมา เนื่องจากหอยลายเป็นอาหารของสัตว์น้ำหลายชนิด แต่ก็มี การปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เพื่อเข้ามาลากหอยลายส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำชนิดอื่นหนีหายไปจากพื้นที่อีกครั้ง

ซึ่งที่กล่าวมาเห็นได้ชัดว่าถ้ามีโอกาส ชาวบ้านก็จะกลับมาหากินจากสัตว์น้ำในทะเลอีกครั้ง หนึ่ง ดังนั้นถ้าสามารถฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ให้กลับมาสมบูรณ์ได้ ชุมชนก็จะมีแหล่งประกอบอาชีพที่ สมบูรณ์ มีรายได้ที่มั่นคงขึ้นและไม่ต้องออกไปหากินนอกพื้นที่ แต่จากสภาพจริงในปัจจุบัน พบว่าชุมชนยัง ขาดการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ จึงได้ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วน ร่วมให้กับชุมชน การศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผ่านการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา และ การแลกเปลี่ยน ศึกษาค้นคว้าข้อมูล สำหรับมาวางแผนในการแก้ไขปัญหาและปฏิบัติการในทิศทางที่ชุมชน สามารถดำเนินการเองได้

ทั้งนี้ที่วิจัยได้ใช้ประสบการณ์จากการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ทั้งจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการลาก หอยลายที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ปัจจุบัน เช่น ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี , เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสีหมูบ้านจังหวัดตรัง” หรือ เขตเลเสบ้าน , การจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืนชุมชนบางขุนไทร, แก้ไขความขัดแย้งในการทำประมงชายฝั่ง กรณีศึกษาการหยุดยั้งการทำประมง อวนลาก อวนรุน ในอ่าวสิเกา อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง, การรวมตัวของประมงพื้นบ้านท่าศาลาจนสามารถผลักดันเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น “การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง” อบต.ท่าศาลา และการรวมตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านใน 14 จังหวัดภาคใต้ จนเกิดเป็นสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้าน ภาคใต้ เป็นต้น

ซึ่งกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มีผลมีมาจาก ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่ และความเหลื่อมล้ำของเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในหลายรูปแบบ

ตามแต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และกำลังในการทำงานของแต่ละกลุ่ม เช่น การรณรงค์ในด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟูชายฝั่งโดยการจัดทำปะการังเทียมแบบพื้นบ้าน (ซั้ง) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การจัดราษฎรอาสาสมัครร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และตำรวจออกเฝ้าระวังและตรวจจับเรืออวนรุน อวนลากที่บุกรุกเข้ามาทำการประมงอย่างผิดกฎหมายในเขตอนุรักษ์ 3,000 เมตร เป็นต้น

ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน คือการมีประสบการณ์ร่วม/ รับรู้ปัญหาร่วมกัน มีความสามัคคี นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา เช่น การมีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน มีการจัดแบ่งหน้าที่ ระบบการทำงานที่ชัดเจน มีแกนนำในแต่ละด้าน โดยเปิดให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถประสานเข้ากับกลุ่มองค์กรท้องถิ่นได้อย่างเป็นหนึ่งเดียว และการผลักดันการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเป็นนโยบายหลักที่สำคัญของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและวิชาการเพิ่มขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้กลุ่มต้องเน้นการพึ่งตนเอง มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว มีการสร้างกระบวนการกลุ่ม สนับสนุนให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างกระบวนการคิด การทำงานกลุ่ม รวมถึงสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้ชาวบ้านทุกคนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน

อย่างไรก็ตามนอกจากการเรียนรู้ปัญหา และถอดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่แล้ว สิ่งที่มีวิสัยทัศน์ที่บ้านหนองปรือ สามารถปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นได้ ในปัจจุบัน คือการทำซั้งด้วยท่อ PVC โดยใช้ ท่อ PVC มาปักรวมกันเป็นกลุ่ม พื้นที่ประมาณ 800 ตารางเมตร ห่างจากชายฝั่ง ประมาณ 300 เมตร ซึ่งแม้จะเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก แต่ก็สามารถเป็นที่อาศัยหลบภัยให้กับสัตว์น้ำได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้ ร่วมกันทำแนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง โดยใช้ไม้ปักเป็นแนวเขตระยะห่างจากฝั่ง ประมาณ 600 เมตร เป็นแนวยาวประมาณ 2 กิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่รวมกว่า 750 ไร่ และมีธงสีเขียว เขียนอักษร “เขตอนุรักษ์ สกว.” เพื่อเป็นสัญลักษณ์บอกให้ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้รับทราบ และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร รวมถึงการประชาสัมพันธ์การทำงานทั้งใน และนอกชุมชนโดยผ่านเวทีต่างๆ ที่มีโอกาสได้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังประสานงานไปยัง อบต. เพื่อร่วมนำเรือออกลาดตระเวนพื้นที่ และแจ้งข่าวสารกรณีที่มีเรือประมงทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่ อย่างไรก็ตามก็ยังมี การแจ้งข้อมูลการลงพื้นที่ลาดตระเวนให้เรือทำลายล้างรับทราบ การออกลาดตระเวนจึงทำได้เพียงการปราบผู้กระทำผิดเท่านั้น ไม่สามารถจับกุมได้อย่างทันท่วงที

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า หลังจากปักซั้งไปประมาณ 3 เดือน ก็เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ คือ พบว่ามีทรัพยากรสัตว์น้ำ เข้ามาอาศัยในพื้นที่ซั้งที่ทีมวิจัยร่วมกันทำมากขึ้น มีหอยดิบ (เพรียง) เข้ามาเกาะและเริ่มเห็นความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำมากขึ้น และหลังจากทีมวิจัยได้ปักแนวเขตอนุรักษ์ ก็พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เป็นระเบียบมากขึ้น มีเรือประมงทำลายล้าง โดยเฉพาะเรือลากหอยลาย เข้ามาในพื้นที่น้อยลง สร้างความพอใจให้กับคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก และมีเสียงสะท้อนจากชาวประมงในพื้นที่ ว่าอยากให้ขยายแนวเขตอนุรักษ์ให้ห่างจากฝั่งมากกว่าเดิม คือ จากเดิมระยะห่างจากฝั่ง 600 เมตร ขยายเป็น 1000 เมตร เพื่อให้ประมงพื้นบ้านมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพมากขึ้น แต่ด้วยงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงยังไม่สามารถขยายพื้นที่ได้

ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ มี กุ้ง หอย ปู ปลา เข้ามาชายฝั่งมากขึ้น การพบปลาโลมาเข้ามาตายในพื้นที่ การพบปลากะเบนมาตกรัก และการพบเห็ดหลุมในพื้นที่ ก็เป็นที่ยืนยันได้อีกส่วนหนึ่งว่า ในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เนื่องจากสัตว์น้ำที่กล่าวถึงนั้นหายไปจากพื้นที่ช่วงหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่ โดยเฉพาะเห็ดหลุมซึ่งเป็นสัตว์น้ำหน้าดินที่ในอดีตเคยมีเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีเครื่องมือประมงทำลายล้างจำพวก อวนลาก อวนรุน เข้ามาในพื้นที่ ทำให้หน้าดินถูกพลิกตะกอนฟุ้งกระจายตดวงจรชีวิตของเห็ดหลุมให้หายไปจากพื้นที่ช่วงหนึ่ง แต่เมื่อมีการร่วมกันดูแลพื้นที่ จากเครื่องมือประมงทำลายล้างเห็ดหลุมก็เริ่มเกิดขึ้นในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาต่างๆที่ผ่านมา นอกจากที่กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังพบว่า ปัจจุบันชาวประมงชายฝั่ง ใช้อวนปู ตาห่างขึ้น ตอนนี้ชาวประมงชายฝั่ง เปลี่ยนมาเป็นใช้อวนปู ประมาณ 3.5-4 นิ้ว ทำให้ปูที่มีขนาดเล็ก ไม่ติดมากับอวน ชาวประมงชายฝั่ง เริ่มทยอย และเริ่มเลิกใช้ลอบปู เพราะทำให้ติดปูตัวเล็ก ซึ่งขายไม่ได้ราคา ส่วนในเรื่องประมงพาณิชย์ เช่น อวนลาก อวนรุน ลากหอย ชาวบ้านได้ช่วยกันสอดส่องดูแล ถ้าเห็นเรือจำพวกนี้เข้ามาลากบริเวณแนวชายฝั่งก็ช่วยกันแจ้งเบาะแส แต่ก็ช่วยกันได้ไม่มากนัก เพราะบางลำก็ลักลอบออกกลางคืน ซึ่งยังเป็นปัญหาที่แก้ได้ยากเนื่องจากผู้กระทำผิดรับรู้ข่าวสารการออกตรวจพื้นที่ของอบต. และมักจะเลี่ยงการจับกุมได้ เนื่องจากมีการแจ้งเบาะแสดจากคนในพื้นที่ให้เรือประมงทำลายล้างทราบ

6.3 บทเรียน และข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัย

จากการทำงานที่ผ่านมา พบการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หลักๆ มี 2 เรื่อง คือ ศักยภาพของ คนทำงาน และความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่าย ดังจะสรุปได้ดังนี้

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีม และมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานได้อย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยเหตุผล และรับฟังซึ่งกันและกันมากขึ้น
- ทีมวิจัยบางคนได้พัฒนาทักษะกระบวนการจัดกระบวนการทำงาน สามารถเขียน กระดาษฟลิปชาร์ตบอกเล่าเรื่องราวการทำงาน และสรุปการประชุมได้
- ทีมวิจัยมีทักษะการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมงานได้ดีขึ้น เช่นการประสาน อบต.ท่าชนะ เข้าร่วมประชุม และร่วมเฝ้าระวังเครื่องมือประมงทำลายล้าง

6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

- ทีมวิจัยยังไม่ค่อยมีความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมเท่าที่ควร ประกอบกับภาระในการ ประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ทีมวิจัยมีเวลาว่างที่ไม่ค่อยตรงกันส่งผลให้การ ทำงานล่าช้ากว่ากำหนด
- ทีมวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่มีความถนัดในเรื่องการจดบันทึกข้อมูล เท่าที่ควร ทำให้ข้อมูล บางส่วนจากการทำกิจกรรมขาดหายไป และต้องมีการทบทวนข้อมูลในบางเรื่องกันใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล

เวทีประชุมชี้แจงโครงการ

ประชุมทีมวิจัย

สภาพทะเลหน้าชุมชนบ้านหนองปรือ

วิถีชีวิตชุมชนบ้านหนองปรือ

เก็บข้อมูลบริบทชุมชน

ปักแนวเขตอนุรักษ์

ประวัติทีมวิจัย

1. นายสมพร เพ็งสวัสดิ์

วัน เดือน ปี เกิด	19 มีนาคม 2519
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00177 36 9
ที่อยู่ปัจจุบัน	114/1 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	090 484 2687
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	จากคำแนะนำของนายสะอาด ดุลหลัง
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	เพื่อมีที่ทำกิน และอนุรักษ์ชายฝั่ง
คติประจำใจ	-

2. นายสมบูรณ์ เพ็งสวัสดิ์

วัน เดือน ปี เกิด	- - 2493
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00177 26 1
ที่อยู่ปัจจุบัน	36 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	084 745 8908
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 3
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	ร่วมทำแนวปะการังเทียมร่วมกับหน่วยงานและชาวประมงในพื้นที่ อ.ท่าชนะ ในปี 2534 , เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชนะ
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	คำแนะนำของนายสะอาด ดุลหลัง

เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	เพราะทรัพยากรชายฝั่งถูกทำลาย
คติประจำใจ	จะทำวันนี้ให้ดีที่สุด

3. นายประกาย วรรณงาม

วัน เดือน ปี เกิด	3 พฤษภาคม 2501
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00187 54 7
ที่อยู่ปัจจุบัน	175/2 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	080 519 1689
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	จากการบอกต่อของคนในชุมชน
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	อยากให้สัตว์น้ำเข้ามาอยู่ในชายฝั่งมากๆ
คติประจำใจ	คิดดี ทำดี

4. นายโกศล นุ่มศรี

วัน เดือน ปี เกิด	3 มกราคม 2503
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00115 15 1
ที่อยู่ปัจจุบัน	114 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	086 271 6757
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 3
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-

รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	จะได้มีที่ทำมาหากิน
คติประจำใจ	-

5. นางเจียร นุ่มศรี

วัน เดือน ปี เกิด	8 พฤศจิกายน 2503
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00177 20 4
ที่อยู่ปัจจุบัน	114 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	086 271 6757
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	คำแนะนำของเพื่อนบ้าน
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	จะได้มีที่ทำกิน
คติประจำใจ	-

6. นายนิพนธ์ นัยทิม

วัน เดือน ปี เกิด	24 มกราคม 2525
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00175 03 0
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/2 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	087 386 4761
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	-

การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อนบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	เพื่อจะได้มีที่ทำมาหากิน
คติประจำใจ	-

7.นางศิริวรรณ น้อยทิม

วัน เดือน ปี เกิด	19 ตุลาคม 2518
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 3008 01063 63 1
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/2 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	082 423 6179
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 6
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	เข้าอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้าน ทับสมิงคลา โดยคุณ จุจิตรา มีพฤษ
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	จากคำแนะนำของคุณสมบุญ เพ็งสวัสดิ์
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	เพื่อจะได้มีที่ทำมาหากินขายทะเลริมฝั่ง
คติประจำใจ	-

8. นางจิรภา เพ็งสวัสดิ์

วัน เดือน ปี เกิด	24 เมษายน 2522
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	3 8407 00177 067
ที่อยู่ปัจจุบัน	114/1 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	090 484 2687
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส

วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 6
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	อสม. และกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองปรือ
การฝึกอบรม	อสม.ที่วัดกาฬสินธุ์
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อนบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	จะได้มีที่ทำมาหากิน
คติประจำใจ	จะทำวันนี้ให้ดีที่สุด

9. นางสาวสายฝน เพ็งสวัสดิ์

วัน เดือน ปี เกิด	3 ตุลาคม 2528
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	1 8407 00011 53 7
ที่อยู่ปัจจุบัน	36 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	087 385 2034
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 3
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	-
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ทรัพยากรชายฝั่งถูกทำลาย
คติประจำใจ	จะทำวันนี้ให้ดีที่สุด

10. นางสาววรรณา เพ็งสวัสดิ์

วัน เดือน ปี เกิด	14 กันยายน 2599
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	1 8407 00032 99 2
ที่อยู่ปัจจุบัน	35 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	082 814 8551
ศาสนา	พุทธ

สถานภาพ	สมรส
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อนบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	เพื่อจะมีที่ทำกินริมชายฝั่ง
คติประจำใจ	-

11. นางสาวกัญญารัตน์ คงทอง

วัน เดือน ปี เกิด	23 ธันวาคม 2537
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	1 8407 00065 55 6
ที่อยู่ปัจจุบัน	34 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	083 634 9021
ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	โสด
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 3
ประสบการณ์การทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อนบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ได้มีที่ทำกิน สัตว์ได้มีที่อยู่อาศัย
คติประจำใจ	-

12. นางสาวนัฐชา ขาวนุ้ย

วัน เดือน ปี เกิด	13 ตุลาคม 2537
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	1 8401 00508 97 0
ที่อยู่ปัจจุบัน	98 หมู่ 8 ต.ท่าชนะ อ.ท่าชนะ สุราษฎร์ธานี
เบอร์โทรศัพท์	082 8106 038

ศาสนา	พุทธ
สถานภาพ	โสด
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 3
ประสบการณ์ทำงานเพื่อชุมชน	-
การฝึกอบรม	-
รู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างไร	เพื่อนบ้านแนะนำ
เหตุที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ได้มีที่ทำกิน สัตว์ได้มีที่อยู่อาศัย
คติประจำใจ	-